

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Gymnázium, Ul.1.mája 905, Púchov
4. Názov projektu	Dosiahni vyššie
5. Kód projektu ITMS2014+	312011X642
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub slovenského jazyka a literatúry
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr. Martina Boleková
8. Školský polrok	II.polrok 2022/2023
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	www.gymnazium-pu.sk

10.

Úvod: Stručná anotácia

Stretnutia klubu SJL boli podľa plánu na tento školský rok plánované aj realizované podľa pripraveného plánu. Urobili sme deň otvorených dverí pre budúcu primu a prvý ročník, ktorý bol zameraný na motiváciu žiakov prostredníctvom známych osobností, ktoré sú absolventmi našej školy.

Prerábali sme 30 maturitných zadanií aj so sprievodnými textami, vypracovali riaditeľské testy pre každý ročník a prijímacie skúšky pre malé aj veľké gymnázium a vyhodnotili prácu klubu.

Kľúčové slová

tvorivé metódy, tvorivé písanie a dramatika, čítanie s porozumením, deň otvorených dverí, riaditeľské a prijímacie testy

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Cieľom piateho pracovného stretnutia (prvého v druhom polroku) členov Klubu slovenského jazyka a literatúry v školskom roku 2022/2023 bola príprava a realizácia kreatívneho Dňa otvorených dverí pre piatakov, ktorí majú záujem o štúdium na osemročnom gymnáziu.

Najskôr bolo potrebné navrhnuť program – po minulé roky sme hrali krátke scényky zo známych rozprávok a úlohou detí bolo hádať, o akú rozprávku ide. Tentokrát koordinátorka p. Hanáková navrhla a spracovala 6-minútové video do tzv. Siene slávnych, ako sme nazvali školské divadlo v podkroví, kde sa aktivita odohrávala. Video bolo zamerané motivačne a obsahovalo zostrih žiackych prác triedy tercia. Žiaci v projekte oslovili známych absolventov nášho gymnázia (p. primátorka Heneková a jej manžel, analytik Martin Smatana, 2. vicemiss Jana Vozárová, architektka Katarína Smatanová, moderátor Šimon Gabčo..., ktorí sa vyjadrovali k svojim školským časom a tomu, čo im priniesla naša škola. Zostrihané video malo podporovať motiváciu detí stať sa „niekým“ (možno aj slávnym), čo sa snaží podporovať aj názov projektu Dosiahni vyššie (prekroč vlastný tieň, vystúp z komfortnej zóny, aby ťa bolo vidieť...).

Programov budúcich prímanov sprevádzali kvartánky, ktoré im odpovedali na otázky ohľadne školy a štúdia slovenského jazyka. V závere deti písali odkazy do časovej schránky a program hodnotili veľmi pozitívne.

Cieľom šiesteho a siedmeho stretnutia klubu bola aktualizácia, resp. úplné prerobenie maturitných zadaní. Ich znenie je v závere v prílohe.

Cieľom ďalšieho stretnutia bola tvorba riaditeľských a prijímacích testov pre štvor a osemročné gymnázium.

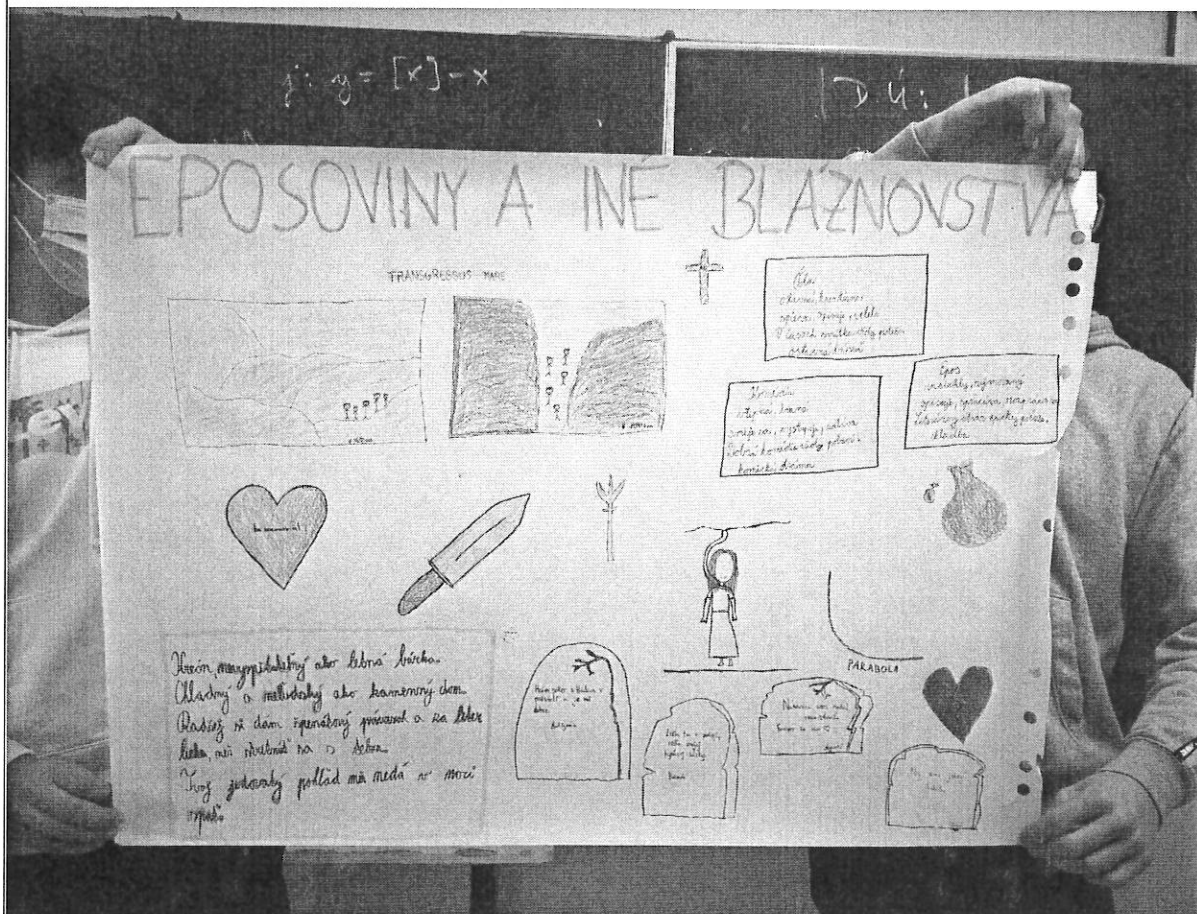
Riaditeľské testy píše žiaci prvého až štvrtého ročníka štvorročného štúdia a piateho až ôsmeho ročníka osemročného štúdia, raz ročne, z predmetov slovenský jazyk a literatúra, anglický jazyk a matematika. Testy píše všetci žiaci povinne buď v riadnom alebo náhradnom termíne. Hlavným dôvodom písania testov je priebežná a meraná príprava žiakov na úspešné vykonanie externej časti maturitnej skúšky z uvedených predmetov v poslednom ročníku štúdia. Test ukáže každému žiakovi aktuálnu úroveň vedomostí z daného predmetu. Výsledkom je percentuálne vyhodnotenie zvládnutia testu a porovnanie s ostatnými žiakmi v danom ročníku prostredníctvom percentilu.

čítanie s porozumením (umelecký alebo vecný text), kontrola vedomostí a zručností z jazyka literatúry daného ročníka podľa ISCED 3, detailné otázky z diel na povinné čítanie. Počet otázok je 40, počet východiskových textov 5.

Súčasťou klubu bola aj tvorba prijímacích testov. Znenie riaditeľských testov a prijímacích skúšok je v prílohe tohto dokumentu.

Cieľom posledného stretnutia bolo vyhodnotenie činnosti klubu. Počas troch rokov fungovania klubu sme naplánovali a zrealizovali mnoho aktivít, ktoré boli podnetné pre nás aj žiakov. V tomto školskom roku to bolo divadelné predstavenie Peter a Lucia, tvorba jednotných kritérií hodnotenia, enviromentálne problémy vo vyučovaní SJL, deň otvorených dverí pre malé a veľké gymnázium, Deň študentstva, rozmanitosť vo vyučovaní, aktualizácia maturitných zadaní, riaditeľské a prijímacie testy. Pedagogické kluby hodnotíme ako dobrú platformu pre fungovanie predmetu a jeho inovácie.

Ukážka tvorivých metód

Prílohy

Nové maturitné zadania

Zadanie 1

1. Charakterizujte jazyk a reč, vysvetlite pojmy prirodzený a umelý jazyk. Pomenujte druhy komunikácie a uveďte na ne príklad, vysvetlite spoločenské normy v komunikácii. Vysvetlite, aký druh komunikácie je použitý v ukážke 1. Uvažujte o týchto chybách: nízka intenzita hlasu, neprimerané tempo reči, nesprávna artikulácia, nečitateľné písmo, neprehľadnosť textu, nepresnosť údajov, neúplnosť údajov. Objasnite, ako môžu tieto chyby znehodnotiť úspešný priebeh písomnej alebo ústnej komunikácie.

2. Vysvetlite funkciu humoru v umení, literatúre a vo vašom živote. Definujte pojmy paródia, satira, irónia, gag a komédia. Uveďte literárne dielo (diela), v ktorých sa humor podľa vás uplatňoval zaujímavo a funkčne. Zaujmite postoj k citátu v ukážke 2. Analyzujte dielo Hamlet zo Soiré od Lasicu a Satinského, pomenujte prvky ich poetiky a humoru a vyjadrite názor na jeho aktuálnosť. Interpretujte ukážku 1 a nájdite v nej znaky postmoderny a absurdnej drámy.

Ukážka 1

Milan Lasica, Július Satinský: Hamlet (úryvok)

L: Kľučal pred krucifixom a niečo si mrmlal. A tu vidím, že ku kráľovi sa blíži tieň.

S: Jeho vlastný tieň?

L: Cudzí. Vlastný tieň mal pri sebe. A zrazu nad kráľom sa zjavil tieň dýky!

S: A dýka nikde, čo? Haha!

L: Čoby! Tú dýku držal v ruke kráľov synovec.

S: Ktorý je to?

L: Ten malý blondiak, čo ho stále strašíte na hradbách.

S: Á, Hamlet! Toho poznám. Veď je to hlavná postava. Veľmi sčítaný človek.

L: Tiež si to myslím.

S: A viete, že takí ľudia, čo veľa čítajú, môžu na to doplatiť?

L: Myslíte?

S: Napríklad ja. Minule idem po hradbách a zrazu oproti mne – Anna Kareninová.

L: Obidva diely?

Ukážka 2

„Definovať humor je ako pitvať žabu – zistíš presne, z čoho sa skladá, akurát že už nežije. Humor je uhol pohľadu.“ (Tomáš Janovic)

Zadanie 2

1. Vysvetlite pojem učenie a popíšte jednotlivé učebné typy. Zaraďte sa k učebnému typu a vysvetlite, ako sa vám efektívne učí, akým spôsobom a pomocou čoho si plánujete činnosti. Povedzte, aký vplyv mala na vaše učenie karanténa počas koronavírusu. Popíšte zdroje informácií a povedzte, odkiaľ informácie pri štúdiu čerpáte vy. Vysvetlite pojmy kartotéka, anotácia, konspekt, osnova, téza, kľúčové slová a mapa mysle. Vypíšte kľúčové slová z ukážky 1. Vytvorte mapu mysle k zadaniu 2.

2. Vysvetlite symbol ako básnický tróp a uveďte naň príklady. Interpretujte literárne symboly v ukážke 2. Vysvetlite pojmy symbolizmus a literárna moderna a zaraďte ich do kontextu slovenskej a svetovej literatúry. Pomocou ukážky 1 pomenujte jednotlivé znaky Kraskovej tvorby a vyjadrite na ňu svoj názor. Vysvetlite pojem prekliati básnici. Povedzte, ktorí iní symbolisti svetovej literatúry vás zaujali a vysvetlite prečo.

Ukážka 1

Ivan Krasko: Pieseň (zb. Noxetsolitudo)

Čnie clivo smútok lesov v tvrdosť večera
a v údolinu hmla už spadla.

Ó, tvoje oko niekam pozerá
a duša jak by denne kleslá plakala.

V nehybné vody vřba sklonená
začína znovu dávny, ťažký sen.
Ó, chybí niekto v čiesi ramená
a nieta miesta, niet tam trošky miesta preň!

V šedivej nálade sa dlho, dlho večerí,
havrany tvrdo v hniezdach pospali.
Významné mlčanie, hľa, padá na pery...
Ó múdri dávno, dávno dúfať prestali!

Ukážka 2

havran, jablko, holubica, had, kríž, orol

Zadanie 3

1. Vysvetlite pojem slohotvorný proces a pomenujte jeho fázy. Vymenujte a stručne definujte jazykové štýly – sústreďte sa aj na ich funkciu. Vymenujte a charakterizujte subjektívne a objektívne štýlotvorné činitele, vysvetlite ich na ukážke 1 alebo 2.

1. Charakterizujte poviedku ako žáner, vysvetlite model kompozície v poviedkach Maco Mlieč od J. G. Tajovského a Keď báčik z Chochoľova umrie od M. Kukučina. Interpretujte na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti obe diela, charakterizujte hlavné postavy (pomôžte si ukážkami 1 a 2) a pomenujte typické znaky tvorby autorov, ktoré v poviedkach uplatňujú. Vysvetlite, ako sú poviedky prepojené s literárnym obdobím, v ktorom vznikli.

Ukážka 1

J.G. Tajovský: Maco Mlieč (úryvok)

Gazda mal už aspoň šesťdesiat rokov, lenže sa ten nedal s Macom ani porovnať. Bohatý, doprial si, nič nerobil, peši nevyšiel ani do poľa, nuž mal brucho ako súdok a tvár ako mesiac na splni, a na Macovi iba ohorená čierna chlpatá kožka na širokých, veľkých kostiach, čaptavá noha a dokľavené prsty na rukách.

„A plácu že akú máte?“

„Peňazí?“

„Hej.“

„A len tak, čo potrebujem: na dohán, švíbalky a... A načo že sú mi už teraz? Aj tak by som ich užitiť nemohol. Ženy, detí nemám... A gazda sľúbil, že ma opatrí až do smrti, či budem vládáť dačo robiť lebo nie,“ s akousi hrdosťou odpovedal starý Mliečnik, že má také zásluhy.

Ukážka 2

M. Kukučín: Keď báčik z Chochoľova umrie (úryvok)

O Turíciach toho istého roku umrel náhle dekan v Chochoľove. Pohreb bol veľký. Všetci kňazi a učitelia z celého vidieka boli na ňom. Mŕtve telo pochovali v Domaniciach pod jasene. Jeho sestry syn plakal ako dieťa nad jeho truhlou. Jedni hovorili, že preto, že Aduš zostal na ľade; iní, že mu bolo ľúto, že musel ujca pochovať na takú pustatinu, medzi zrúcaniny starého blahobytu.

Nech bolo ako chcelo, ale od pána Aduša nikto viac nepočul známych slov: „Keď báčik z Chochoľova umrie...“

Zadanie 4

1. Charakterizujte pojmy slohový postup a slohový útvar (žáner). Vymenujte a charakterizujte slohové postupy a ich základné žánre. Konkretizujte na ukážkach 1, 2 a 3.

2. Charakterizujte literárny žáner novela. Vysvetlite jej historický kontext v súvislosti s talianskou renesančnou literatúrou. Na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti interpretujte novelu Ťapákovci od B. S. Timravy a charakteristiku rodiny Ťapákovcov prepojte s ukážkou 1. Vysvetlite aktuálnosť diela. Charakterizujte tvorbu B. S. Timravy a zaradte ju do kontextu slovenskej literatúry.

Ukážka 1

Božena Slančíková Timrava: Ťapákovci

Jar nastala. Lúče slnka otepleli; zem zohriata vydáva paru a vôňu. Povetrie klzké, s'aby hladkalo, a plné sviežosti. Tráva na lúkach tisne sa von, v'by a rakyty začínajú púčiť pri potokoch. Všetko budí sa k životu a hýbe k činu. Ľud chvatom berie sa do jarných prác. Cez zimu oddychoval každý, zaležané údy žiadajú sa na čerstvé povetrie – do poľa. Tváre omaľujú sa v slnci na červeno, oči prijímú svit bystrý a smelý. Iba u Ťapákov chlapi postávajú po dvore a nemôžu zo seba striasť zimnú lieň. Nemôžu sa nahútať, či ísť začať dnes oračku, či nie. Role síce túžia už za pluhom – no nie je piatok, ale streda. U Ťapákov však odjakživa nezačínali prácu v iný deň. V minulý piatok orať nemohli, bolo primokro, treba im šetriť slabo prezimovaný statok, ale ak budú čakať do piatku, zatvrdne zem. Mali by teda ísť dnes, ale či to bude dobre, či sa vydarí, keď začnú prácu v iný deň? Či tu bude požehnanie...?

Ukážka 2

Ľudovít Štúr sa narodil 29. 10. 1815 v Uhrovci. Základné vzdelanie získal doma, nemčine a maďarčine sa podučil v Rábe (dnes Győr), odkiaľ roku 1829 prešiel na lýceum do Bratislavy. Po ukončení lýcea sa stal na pol roka úradníkom uhrovského panstva, ale na výzvu Sama Chalupku sa vrátil do Bratislavy študovať teológiu. 24. apríla 1836 usporiadal tajnú schôdzku na Devíne, na ktorej sa šestnásť členov slávnostne zaviazalo pre celý život pracovať na kultúrnom povznesení národa. Po skončení štúdia zostal v Bratislave a pokračoval v práci s mládežou. Keď v roku 1837 vláda zakázala študentské spoločnosti, Štúr pokračoval v činnosti ako zástupca profesora J. Palkoviča. Roky 1838 - 1840 strávil na univerzite v Halle.

Ukážka 3

V tomto príspevku sme uviedli niektoré argumenty pre zaradenie prvkov historického prístupu do fyzikálneho vzdelávania. Podrobnejšie sme rozobrali používanie historických experimentov vo vyučovaní fyziky, ktoré je zo všetkých metód asi najlepšie rozpracované. Stručne sme sa zmienili ešte o prístupe založenom na fyzikálnom obraze sveta.

Zadanie 5

1. Priblížte informačný a rozprávací slohový postup a vysvetlite ich na ukážkach 2 a 3. Uveďte žánre a jazykové štýly, v ktorých sa využívajú. Vytvorte začiatok krátkeho rozprávania na tému Zážitok z ústnych maturít. Použijete pásmo rozprávača a pásmo postáv, literárnu fikciu a začnite in medias res.
2. Vysvetlite pojem komédia a zaradte ho do historického kontextu. Analyzujte dielo Lakomec od Moliéra so zreteľom na obdobie, v ktorom vzniklo. Charakterizujte postavy a vzťahy v ukážke 1. Priblížte tvorbu Moliéra a literatúru obdobia klasicizmu. Uveďte iné diela, v ktorých lakomstvo či snaha získať majetok ničilo rodinné vzťahy. Vyjadrite názor na aktuálnosť tejto témy.

Ukážka 1

J. B. P. Molière: Lakomec (úryvok)

HARPAGON: Takú príležitosť treba bez váhania lapiť za vlasy. Je tu výhoda, akú by som inde darmo hľadal. Pán Anselm je ochotný vziať si Elizu bez vena.

VALÉR: Bez vena?

HARPAGON: Áno, bez vena.

VALÉR: Potom už nevravím ani slova. Vidíte, to je ozaj pádny dôvod. Pred ním len kapitulovať.

HARPAGON: Pre mňa je to znamenitá úspora.

VALÉR: Bezpochyby. Škoda sa škriepiť. Pravda, vaša dcéra môže pripomenúť, že manželstvo je vec oveľa vážnejšia, ako sa zdá. Že v ňom ide o šťastie alebo nešťastie na celý život. Že zväzok, ktorý má trvať až do smrti, treba uzatvárať vždy len s najväčšou opatnosťou.

HARPAGON: Bez vena.

Ukážka 2

Jar prišla skôr, ako sme všetci čakali. Ráno som rozlepila oči a nadýchla sa studeného, ale voňavého vzduchu, v ktorom už existoval prísľub rozkvitnutých krás, ktoré milovala moja senná nádcha. Nie. Teraz to už konečne musím zvládnuť. Zbehla som po schodoch dolu do kuchyne, ani som sa nenadýchla a vysúkala som pred našimi: „Ja na výšku nepôjdem!“

Ukážka 3

Týmto vás pozývam na zasadnutie žiackej študentskej rady, ktorá sa uskutoční dňa 15. 5. 2023 o 11:30 v knižnici. Program: pripomenky k u školskému poriadku.

Zadanie 6

1. Definujte opisný slohový postup, vysvetlite jeho využitie v jednotlivých jazykových štýloch. Vysvetlite druhy opisu podľa výberu jazykových prostriedkov, podľa postoja autora a podľa využitia v komunikačnej sfére. Na základe týchto kritérií určte ukážku 2. Vysvetlite pojem charakteristika, uveďte jej druhy a rozdiel medzi priamou a nepriamou charakteristikou. Vytvorte krátku charakteristiku ideálneho učiteľa.

2. Na základe ukážky 1 charakterizujte postavy a hlavnú tému uvedeného diela. Interpretujte dielo na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti a nájdite v ňom znaky postromantizmu. Objasnite motív zámeny postáv, ktorým sa autor snažil dosiahnuť komickosť. Vyjadrite svoj názor na zaradenie diela do povinnej literatúry, nájdite argumenty pre aj proti. Uvažujte nad tým, či je dnes aktuálna téma zmierenia medzi národmi. Vysvetlite pojmy inscenácia, režisér, scenár, scénické poznámky, premiéra, repríza, derniéra. Vyjadrite svoj vzťah k dráme ako literárnemu druhu.

Ukážka 1

J. Palárik: Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch (úryvok)

ĽUDOVÍT: Ach, škoda, škoda, že sa jej nedostalo lepšej výchovy! Teda ani z knižky čítať nevieš, moja zlatá duša?

GRÓFKA: No to! Čo si to zasa myslíte o nás Slovenkách, že nás za také sprosté držíte? My máme výborného pána rektora, on nás len vie učiť z toho šľabikára! Ale len slovenského, prosím pekne, a z modliacej knižky, lebo povedal, že je to dosť pre chudobné dievča.

ĽUDOVÍT: Nešťastné, hlúpe predsudky našej krajiny!

...

ĽUDOVÍT: Ó, môj drahý otče, jak som ti povďačný!

Zmierenie, priateľ môj drahý a srdečný!

I vám, drahá panna, za vašu lekciiu

Úprimne ďakujem: Slováci nech žijú!

To nech nám bude dňom zmierenia sviatočným!

Ženci a žničky: Sláva Slovákom i Maďarom statočným!

Ukážka 2

Papagáj žako je stredne veľký papagáj dorastajúci do veľkosti 32 - 40 cm. Perie má sivé v rôznych odtieňoch, od bledej až po tmavosivú, a šarlátovočervený chvost. Tvárová časť je len biela koža bez peria, zobák je čierny. Dúhovka oka je u mláďat tmavá a postupným pribúdaním veku prechádza do žltá. Prsná oblasť je tmavšia postupne prechádza do svetlejšej. Ručné letky majú tmavošedú až čiernu farbu. Chvostové perá sú výrazne červené. Čo sa týka pohlavného rozdielu je samica sfarbená tak ako samec až na malé rozdiely, ale to nie je pravidlo. zdroj:www.chovatelhospodar.sk

Zadanie 7

1. Definujte výkladový a úvahový slohový postup. Vysvetlite rozdiely medzi žánrom úvaha a výklad. Určte, aké myšlienkové operácie sa využívajú ukážkach 3 a 4 a pomenujte ich. Vysvetlite kompozíciu úvahy a pomenujte chyby, ktorým by sme sa pri jej tvorbe mali vyvarovať.

2. Pomenujte paralely medzi dielami Kolíska od A. Bednára a Ako chutí moc od L. Mňačka a sústreďte sa na narušenie schematizmu u oboch autorov. Vysvetlite situáciu v ukážke 1, charakterizujte postavy. Pomocou ukážky 2 vysvetlite špecifiká a vývoj charakteru mŕtveho politika. Objasnite podstatu retrospektívneho kompozičného postupu v oboch dielach. Na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti vyjadrite názor na aktuálnosť diel a uveďte argumenty pre alebo proti zaradeniu diel do povinnej literatúry.

Ukážka 1

Alfonz Bednár: Kolíska (úryvok)

„Nezradil som,“ ozval sa Majerský tichým, zahriaknutým hlasom, „súdruh prokurátor...“ „... „Lepšie by bolo,

obžalovaný Majerský, keby ste mlčali,“ ozval sa pevný jedovatý prokurátorov hlas. „Svedok súdruh Černek, povedzte nám, ako to bolo s obžalovaným v slávnom Slovenskom národnom povstaní, respektíve

po zatlačení Povstania do hôr.“

Zita rýchle dýchala, rádio jej bez hlasu šumelo nad hlavou, zdesene čakala, čo jej muž povie o Majerskom... „Súdruh predseda,“ ozval sa prokurátor, „ráčte prečítať výpoveď svedka Černeka!“... „S obžalovaným Jozefom Majerským... som bol v našom slávnom Slovenskom národnom povstaní a približne od polovice februára roku 1945 som bol s ním v horách po zatlačení Slovenského národného povstania do hôr fašistickými okupantmi. Vtedy, bolo to v polovici februára, obžalovaný Majerský ušiel od našej jednotky s tým úmyslom, že ju zradí a vydá sa do rúk fašistickým okupantom...“ Zita... chvela sa ľútosťou k Majerskému a hnevom na svojho muža, meniacim sa na hlbokú nenávisť...

Ukážka 2

Ladislav Mňačko: Ako chutí moc (úryvok)

Frank sa stále díva na portrét mŕtveho. Koľkokrát zachytil na celuloid túto tvár? Tisíc? Dvetisíckrát? Nevie presne. Z negatívov, ktoré si uložil v svojom trezore, mohol by zostaviť fantastický dokument o živote, o veľkosti i malosti toho človeka. Šestnásťročný bujný mládenec rajtuje na krave. Sedemnášťročný mladý revolucionár sa napriaha k úderu na hlavu četníka puškou, ktorú mu vytrhol z ruky. So zviazanými rukami ho odvádzajú do žalára. Reční pred rozvášneným zástupom, ktorý skanduje: prácu a chlieb. Na lúke pri rieke sa objíma s Margitou. Dúškom vypíja fľašu borovičky. Z vysokého mosta skáče do hlbokej rieky. Lezie na vysokú skalú. Zadumane hľadá do plameňov táborového ohňa. Opásaný dvoma guľometnými opaskami ženie svojich mužov do útoku. Ustatý, z posledných síl sa vlečie po zľadovatenej snehu na ústupe. V zápale boja stíska guľomet a reve: boha ja vášho nemeckého! Zachytil ho v tisícich nestrážených chvíľach, takého, aký bol, keď nemal komu a nemal čo predstierať.

Ukážka 3

Výučba čítania v 1. ročníku ZŠ prostredníctvom počítača je efektívnejšia ako výučba čítania pomocou šlabikára. ...

Ukážka 4

Medzinárodná klasifikácia kníh:

0: Všeobecnosti: encyklopédie, slovníky, bibliografie

1: Filozofia, psychológia, logika, morálka

2: Náboženstvo, ateizmus

3: Spoločenské vedy: štatistika, politika, ekonómia, právo, verejná správa, sociológia

4: Jazyky...

Zadanie 8

1. Pomocou ukážky 2 vysvetlite znaky hovorového štýlu a bližšie ho charakterizujte (funkcia, komunikačná sféra, verbálne a neverbálne prostriedky...). Vymenujte a charakterizujte žánre tohto štýlu. Vytvorte kondolenciu, e-mail, úvod a záver súkromného listu ľubovoľnej postave (postavám) z ukážky 1 aj s formálnymi znakmi, ktoré majú obsahovať.
2. Definujte žáner tragédia a priblížte drámu Antigona s využitím ukážky 1. Charakterizujte jednotlivé postavy a vysvetlite ich vzťah. Pomenujte a vysvetlite kompozičné fázy tragédie v súvislosti s týmto dielom. Vyjadrite názor na aktuálnosť uvedenej drámy a zamyslite sa nad pojmami demokracia a autokracia v kontexte tohto diela. Charakterizujte starovekú literatúru a jej odkaz súčasnému svetu.

Ukážka 1

Sofokles: Antigona (úryvok)

ANTIGONA: Chceš ešte niečo iné ako moju smrť?

KREON: Nie, nechcem. Tvoja smrť mi postačí.

ANTIGONA: Čo teda váhaš? Mne sa bridí každé slovo z tvojich úst a nechcem, aby sa mi nebridilo. Tebe sa zas iste bridí všetko na mne. Ale uznaj – čím by som si mohla získať väčšiu slávu než tým, že som ho pochovala? Títo všetci by mi dali za pravdu, no strach im zviazal jazyk. To len tyranovi žičí šťastie okrem iného i v tom, že môže hovoriť a robiť, čo si zmyslí.

KREON: Tak to vidíš z celých Téb ty sama!

ANTIGONA: Vidia to aj ostatní, no pred tebou sú ticho.

KREON: Nehanbíš sa, že sa správaš inak ako ostatní?

Ukážka 2

Lubo Dobrovoda: Ja, malkáč

Zadanie 9

1. Definujte umelecký štýl, jeho funkciu, komunikantov a komunikačnú sféru. Popíšte znaky umeleckého štýlu, využitie slohových postupov v ňom a jeho lexiku. Charakterizujte literárne druhy, literárne formy a literárne žánre. Tieto pojmy priradte k ukážkam 1 a 2.
2. Vysvetlite pojmy lyrika a poézia, vysvetlite druhy lyriky. Definujte didakticko-reflexívnu poéziu. Pomenujte témy, ktoré rozoberá ukážka 1 a 2 a vyjadrite názor na ich aktuálnosť. Povedzte, ako vníma Gavlovič prácu učiteľa vo svojej dobe. Vysvetlite, akým jazykom sú pôvodné texty napísané a prečo. Vyjadrite názor na prebásnenie textov do aktuálneho jazyka. Preložte posledný verš ukážky 2. Zaraďte k jednému z textov latinský frazeologizmus „in vinoveritas“ a odôvodnite svoj výber. Vysvetlite na ukážke 1 sylabický prozodický systém

Ukážka 1

HugolínGavlovič: prebásnil Ivan Gajdoš

Obraz našich sklonov víno býva,
zjaví hneď, čo naše srdce skrýva

Každý človek má svoju tvár a svoj vlastný výzor,
svoj nos, čelo, oči, ústa a svoj zvyk i názor.
Zrkadlo hneď pravdu povie, kto je aký v tvári,
a víno tiež verne zjaví, čo človeka kvári.

Víno myseľ odhaľuje a čo máme vnútri,
k čomu aké sklony máme, hlúpi sme či múdri.
Jeden tára, druhý kľáje, ten má múdre reči,
iný plače, ďalší spieva, ten jak koza mečí.

Henten drieme, tamten rýpe, hrud' bojovne vypne,
ten tancovať ihneď beží, ten len hľadá chlípne.
V zrkadle si tvár vidíme, víno srdce zradí,
ak ho chceš skryť, nepi veľa, úprimne ti radím.

HugolínGavlovič: zdroj zlatyfond.sme.sk

Víno je zrkadlo náchylností,
vyjevuje i tajné skrytosti

Každý človek jinšíparsún má v svémobličejí,
odtuďkoliklidí v svete, tolkoobyčejí.
Jaký je kdo v tvári svojej, zrcadlo zjavuje,
a jakýkdo v náchylnosti, víno prozradzuje.

Víno je zrcadlo myslí, to oznámítobe,
k čemu je kdo naklonený, a jaký je v sobe.
Jeden hvízdá, druhý laje, ten plače, ten spívá,
jiný mlčí, jinýmluví, ten pobožný bývá.

Jeden k tancu z vína beží, a druhý ku spaní,
Nero jide ku chlípnosti, Cézár k mordování.
V zrcadlese tvár spatruje, a ve víne srdce,
nech nepije mnoho vína, kdosezjevit' nechce.

Ukážka 2

HugolínGavlovič: prebásnil Ivan Gajdoš

Učiteľ za prácu má mať dobrú plácu

Nikto nevie, jak je ťažké v škole žiakov učiť,
ak neveríš, príď do školy, môžeš to sám skúsiť.
Keď je dieťa umné, bystré, ľahko sa naučí,
avšak keď je zlé a slabé, koľko sa namučíš!

Za bystrého i slabého plácu si zaslúžiš,
od toho viac, s ktorým sa viac v učení nasúžiš.
Hlúpym žiakom hoc' aj roky môžeš sa venovať,
za zbytočnou stratou času budeš však banovať,

Malý osoh, malé zisky, oveľa viacej strát,
žiadnu odmenu nečakaj, a ani vyšší plat.
Veru u nás darmo túžiš po dobrej výplate,

HugolínGavlovič: zdroj zlatyfond.sme.sk

Učiteľ za prácu dostáva svú plácu.

Žadenneví, jak jest težko učiť cudzé deti,
kdo neverí, nech probuje, jak to chce zvedeti.
Kdo má díte s dobrým vtípem, snadno ho naučí,
a jestli je sprosté díte, dostse s ním namučí.

Od sprostého i vtipného mzdu svú zasluhuje,
od tehovíc, s kterýmsevíc v učení sužuje.
Když si pri hlúpém chlapcovi v škole bedlivejší,
ty se budeš s ním sužovať, on bude hlúpejší.

Čím s kterýmučedelníkemasužuješsevíc,
tým bys' mel lepšú odplatu, kdybys' nedostal nic.
Však od nevdečnýchchrodičův bude tvá odplata,
kdyžte budú omlúvatí, a vstrčá do blata.

Zadanie 10

1. Definujte administratívny štýl, jeho funkciu, komunikantov, lexiku, jazykové prostriedky, znaky a žánre. Vytvorte žiadosť o predĺženie skúškového obdobia na vašej vysokej škole. Napíšte ju na formát A4 a formálne aj obsahovo správne.
2. Priblížte literatúru romantizmu v našej literatúre a sústreďte sa na L. Štúra ako na všestrannú osobnosť a tvorcu našej literárnej koncepcie. Vysvetlite poetiku Sama Chalupku a J. Bottu a interpretujte pomocou ukážok 1 a 2 a vlastnej čitateľskej skúsenosti ich najznámejšie diela. Vysvetlite v súvislosti s textom 1 pojem inotaj (alegória) a vyjadrite názor na aktuálnosť textu. Vysvetlite v súvislosti s textom 2 jánošíkovskú tematiku v našej literatúre. Vyjadrite názor na tvorbu

štúrovcov.

Ukážka 1

S. Chalupka: Mor ho!

A cár s okom sklopeným na bojišti stojí:

A čo? – Azda tých padlých Slovenov sa bojí? –

Nie, lež bezdušné svojich hromady tam vidí
a zo svojho víťazstva radovať sa stydí.

No zahyň, studom večným zahyň, podlá duša,
čo o slobodu dobrý ľud môj mi pokúša.

lež, večná meno toho nech ovenčí sláva,
kto seba v obeť svätú za svoj národ dáva.

A ty, mor ho! – hoj, mor ho! Detvo môjho rodu,
kto kradmou rukou siahne na tvoju slobodu,

a čo i tam dušu dáš v tom boji divokom:

Mor ty len a voľ nebyť ako byť otrokom.

Ukážka 2

J. Botto: Smrť Jánošíkova

Zomrieť! Tak výrok, - dobre, ja chodil po zboji,

ale kto viacej zbíjal, ja či kati moji?!

Ja chodil po zboji, po tom šírom poli,

aby som zabudol o ťažkej nevoľi,

ja chodil po zboji poľanou bezdrahou,

aby som naučil pravde pyšných vrahov,

Ja chodil po zboji, za slobodou zlatou,

aby som rozrážal putá svojich bratov.

Sloboda, sloboda, slobodienska moja,

Pre teba mne páni šibenice stroja!

Zadanie 11

1. Charakterizujte publicistický štýl a uvedte jeho znaky, funkciu a uvedte základné rozdelenie žánrov. Definujte pojmy seriózne médium, bulvár, konšpiračné médium, perex, autorizácia textu, moderátor, reportér, paparazzo. Charakterizujte správu. Vytvorte jednoduchú správu o svadbe Andreja Sládkoviča alebo Jána Kollára.

2. Analyzujte básnické skladby Marína od A. Sládkoviča a Slávy dcera od J. Kollára a pomôžte si ukážkami 1 a 2. Porovnajte obe skladby z hľadiska kompozície, literárneho obdobia, jazyka, lyrických subjektov, žánru... V ukážke 1 nájdite anaforu, typický štúrovský symbol. Vyhľadajte aj ďalšie figúry a trópy. Pomenuj rozdiel medzi týmito pojмами. Vysvetlite odlišnosť formálnej stránky skladby v ukážke 1 od sylabického systému; pomenujte tému ukážky 2 a nájdite v nej znak klasicizmu. Vysvetlite verše v ukážke 3 a zaradte ju kompozične k básnickej skladbe.

Ukážka 1

A. Sládkovič: Marína

Ja sladké túžby, túžby po kráse

spievam peknotou nadšený,

a v tomto duše mojej ohlase

svet môj je celý zavrený:

z výsosti Tatier ona mi svieti,

ona mi z ohňov nebeských letí,

ona mi svety pohýna;

ona mi kýva zo sto životov.

No centrom, živlom, nebom, jednotou

krás mojich moja Marína!

Ukážka 2

J. Kollár: Slávy dcera

Maj sa dobre, Mína! Ach, už kynie
zajtrajšok a rozlučuje nás.
Vrátiť sa tam, k národu, je čas,
kde sa Neptún k nohám Bakcha vinie.
Tu máš srdce, nie je v ňom nič iné,
iba láska, nemajúca kaz.

Ukážka 3

Aj zde leží zem ta, předokemnýmsmutněslzícím,
někdykolébka, nyní národu méhorakev.
Stůj, noho, posvátnámístajsou, kamkolikráčíš,
k obloze, Tatry synu, vynes sevyvýšepohled.
Nebraději k velikémupřiviň tomu tam se dubisku,
jenž vzdoruje zhoubným až posavádečasům.

Zadanie 12

1. Definujte a približte publicistické žánre – interview, recenzia, editorial, fejtón a reportáž. Definujte žaner ukážky 3 a popíšte jeho znaky. Vytvorte krátke vtipné interview s Jánom Smrekom alebo Rudolfom Dilongom (vychádzajúc z ich života a tvorby) do bulvárneho alebo seriózneho periodika, vytvorte k nemu titulok, perex a aspoň 3 otázky s odpoveďami.

1. Povedzte, aké boli podmienky existencie a rozvoja slovenskej poézie v období medzi prvou a druhou svetovou vojnou. Charakterizujte poetiku J. Smreka a nájdite jej znaky v ukážke 1. Charakterizujte tvorbu R. Dilonga a interpretujte text č. 2. Vysvetlite pojmy vitalizmus, nadrealizmus a katolícka moderna v kontexte našej poézie.

Ukážka 1

Ján Smrek: Jarná pieseň

Objímam Vesnu, krásavicu,
rozmarným, nežným pohľadom,
som navštívil jej vonný dom,
nesúc jej srdca polovicu.

Kto žiť chce, k nej nech so mnou chváta.
Pod', dievča čerešňových pier.
Život je veľký bohatier,
dá lásky nám, keď nedá zlata!

Jaro je samé milovanie,
hora je samé štebotanie,
srdce moje je fiala,
ju moja milá voňala.
Odrhla si ho — krvácalo,
poľúbila ho — zaplesalo,
jej dvoje rúk si ho za ňadrá vložilo,
srdce to na jej srdiečku ožilo.

Slávici, spievajte nám
rozkošné pesničky jarné:

prekrásnu milú ja mám,
mladuškú dievča a švárne!

Hlavička jej zlatovlasá
k môjmu plecu nakláňa sa,
zrak jej v moje oči hľadí,
zrak jej moje oči hladí,
šepkajúc: milujem, milujem . . .
Ach, oči krásne, viem to, viem.
Preto som cele šťastný.
Myslím: život je krásny,
zelená hora, svieži les
je rovnou cestou do nebies.

Ukážka 2

Rudolf Dilong: Chlapec

Najprv sa modlil u postieľky
a nedal Ježiškovi pokoja,
potom bol z neho bitkár veľký,
neskôr pchal prsty do stroja.
A sám hneď snil o hviezdnom orloji,
často sa zahľadieval do diaľky,
mal strašné túžby po zboji,
utiekol vo svet pre vás, rusalky.
Tiež som raz chcel už utiecť z domu,
vtedy som plakal prvýkrát,
korunu zlatú môjho stromu
videl som čoraz krajšie vlat'.

O šťastí sníval som ako chlapec
a túžil som za rajom,
pri štreke stál som, hľadiac na pec,
čo hnala šírym krajom.

Vtedy som chcel ujsť, ale nato
anjeli ponúkli mi služby —
a ľudia nikdy nezvedia to,
aké má chlapec túžby.

Ukážka 3

VYSOKÉ TATRY - Horskí záchranári pomáhali v nedeľu 50-ročnému turistovi po páde do centrálného žľabu Vysokej vo Vysokých Tatrách. Horská záchranná služba (HZS) o tom informuje na sociálnej sieti.

Turista sa pri zostupe pošmykol a niekoľko desiatok metrov dlhý pád sa mu nepodarilo ubrzdiť ani cepínom, ktorý mal pri sebe. Spôsobil si poranenie dolnej končatiny a odreniny v oblasti tváre. Letecká technika nemohla byť nasadená pre nepriaznivé počasie a zlú dohľadnosť. Na pomoc odišli turistovi pozemne horští záchranári z oblastného strediska HZS Vysoké Tatry. Náhodní skialpinisti, nachádzajúci sa v oblasti, zahájili transport pacienta naproti záchranárom, smerom do Zlomiskovej doliny.

Zadanie 13

1. Pomenujte funkčný jazykový štýl, ktorým je napísaný úryvok v ukážke 3 a charakterizujte ho. Nájdite v ukážke verbálne (lexikálne, syntaktické a morfológické), príp. uveďte aj iné (aj neverbálne) prostriedky tohto štýlu. Pomenujte jeho znaky. Vytvorte ukážke adekvátny viacsovný titulok, vypíšte z nej kľúčové slová, vytvorte konspekt textu. Citujte a parafrázujte niektorú jeho časť. Vymenujte a stručne charakterizujte všetky žánre tohto štýlu.

2. Porovnajte poetiku M. Válka a M. Rúfusa. Zaradte ich dielo do kontextu našej literatúry a jej spoločensko-kultúrneho vývoja. Zamerajte sa na odmietnutie schematizmu v ich tvorbe. Analyzujte a interpretujte ukážky 1 a 2 (téma, motívy, jazyk, znaky tvorby, trópy a figúry...). Zaujmite názor na tvorbu autorov, povedzte o básňach, ktoré vás zaujali.

Ukážka 1

M. Rúfus: Vyznanie lásky

...

Môj otec často, často sníval.
V chlapčenských rečiach túžby hrali
o bielych školách, o vlakoch.
A vši v murárskych barakoch ho z detských snení prebúdali
tvrdo a neúprosne.
A tak môj otec každé ráno,
otvoriac oči rosné,
vyzliekal plánov rúcha smelé,
sny ukrýval si do posteľe
a v pažerák dní vbíhal.
S trpkosťou krívd, v nich život zhára,
v plátených šatách proletára
ukladal rady tehál.

...

Pred nabubrelým majestátom rodov,
do chladných tvárí mrakodrapov,
do duší prázdnych nezmyselných leskov,
do duší vetchých ako prázdne zástery,
do týchto duší kričím:

Milujem!

Lúbim zoderatých tvrdých chlapov
a bosé nohy drobných materí
pred bránou v kúte,
kde s bledou prosbou stáli
v ohnisku panských rozmarov.

Milujem!

Lúbim zhužvané zryté čelá,
plátenné šaty sivých murárov,
v obväzoch štíhlych lešení
čo kládli hluché skaly
a ktorí priehrsť života tak ťažko vyplácali.
Čas ako dohán koreňavý
sa v hrubých prstoch mrví.

...

Ukážka 2

M. Válek: Dážď

Už to zvoní nad vežami v zlate kupol,

už mi to aj rieka kričí do ucha.
Prašivý deň nad mesto si čupol,
prší, popfcha.

Na čo myslíš práve v tejto chvíli?

Myslím na to, prečo ma tak mýli
holé miesto na rukáve tvojho kožucha,
čo to na mňa padá ako skala,
aj o čie plece si sa opierala,
a či aj našu lásku čas tak ošúcha.

Bubny dažďa, lejak zlý a prudký,
bubny na stromoch a bubny na strechách,
vybubnujú ti všetky moje smútky,
celú tú tieseň, všetok hlúpy strach.

Už to zvoní nad vežami v zlate kupol,
už ti to aj rieka kričí do ucha.
Prašivý deň nad mesto si čupol.
Popfcha.

Ukážka 3

Migréna nie je len bolesť hlavy. Odborníci ju označujú ako chronické záchvatové ochorenie. Prejavuje sa hlavne bolesťou v niektorých častiach hlavy, má aj iné príznaky. Môže ísť napríklad o nevoľnosť alebo únavu. Migrény nie sú krátkodobou záležitosťou. Na zistenie toho, či máte migrénu alebo nie, sa stačí pozrieť na hlavné príznaky. Tými sú: jednostranná a pulzujúca bolesť, citlivosť na svetlo a zvuky, zvyšujúca sa bolesť pri pohybe, nevoľnosť. Migréna má dve podoby. Migrénu s aurou má približne 20 % pacientov. Tí tesne pred jej začiatkom vidia záblesky svetla. Následne po nich nastupuje intenzívna bolesť. Migréna bez aury sa objavuje u približne 80 % pacientov. Je presným opakom migrény s aurou. Nemá žiadne sprievodné príznaky, ktoré by naznačovali, že sa máte pripraviť na silnú a ostrú bolesť.

zdroj: migrenajechoroba.sk

Zadanie 14

1. Definujte jazykovedu. Vysvetlite funkcie jazyka. Pomenujte a priblížte jednotlivé jazykové roviny (podsystemy) a jazykovedné disciplíny, ktoré ich skúmajú. Pomenujte jazykové jednotky, s ktorými pracujú a vypracujte úlohy k ukážke 1. Zarad'te témy úloh v ukážke 1 k príslušným jazykovým rovinám.

2. Definujte lyriku, jej druhy a povedzte, kde (okrem literatúry) je možné stretnúť sa s týmto literárnym druhom. Povedzte, aký postoj k nemu máte vy. Vysvetlite pojem poppoézia, uveďte jej špecifiká a autorov. Parafrazujte slová J. Urbana (ukážka 2) v súvislosti s poéziou. Pomenujte témy, ktoré najčastejšie rezonujú v súčasnej populárnej piesni a zaujmite k nim stanovisko. Pomenujte ústrednú tému a základný životný pocit, vyplývajúci z ukážky 3. Podrobnejšie interpretujte ukážku 4. Vysvetlite funkciu refrénu v poptextoch. Priblížte poetiku Joža Urbana, zarad'te autora do kontextu slovenskej literatúry, vyjadrite názor na jeho tvorbu. Vymenujte aktuálne literárne časopisy.

Ukážka 1

Určte slovný druh zvýrazneného slova: Vyhrali len vďaka náhode.

Určte predošlú vetu podľa členitosti.

Vytvorte synonymický rad k slovo kričať.

Uveďte, na ktorých slabikách slova námesačný sa nachádza hlavný a vedľajší prízvuk.

Vysvetlite rozdiel medzi esejou a úvahou z hľadiska štýlu a obsahu.

Vytvorte podmieňovací spôsob minulého času od slovesa ponáhl'al sa.

Ukážka 2

Jozef Urban

Poézia nebojuje, poézia sa hrá. Kope nejakú ligu a kope ju sama za seba. Niet takej témy, ktorá by sa v básni nemohla objaviť. Ba dokonca báseň ani nemusí mať tému. Takže na otázku, o čom píšete,

môžete pokojne zahlasiť: „O ničom.“ Nejde o tému. Ide o to, ako.

Ukážka 3

Jozef Urban – Snežienky & Biblie

Žijeme o ničom. Žijeme tvárou k zemi.

Psi z podzemia sú preč. A my sme ako oni.

Ak toto má byť svet, preboha, načo je mi?

Snežienka vyrastie. A vopred sa už sklóní.

Bolo to zúfalé. Zúfalo nevyhnutné.

Dobro je iba v nás. Aj tak sa končí hrozne.

Nádej je améba. Vždy si z nej niekto utne.

Láska je ako jazz - umiera skôr než doznie.

Ak niečo chápeme, nevieme, či to sedí.

Je málo otázok a veľa odpovedí.

Musím si v ústraní vyliečiť naivitu.

Ukážka 3

Richard Autner – Odpovede

Nad vysokými stromami

preletel krdeľ vrán.

So zaťatými päťami

ľudia mlátia do zavretých brán.

A ostrými slovami

každý sám sype si soľ do rán

a dáva to za vinu každému,

kto iný názor má.

Dnes nad našimi telami

krúži krdeľ čiernych vrán.

Povedzte mi kde sme sa stratili,

keď nachádzame odpovede v násilí?

Povedzte mi kde?

Nad zničenými domami

preletel krdeľ vrán.

Vraj ľudia otvorili na zemi

peklo dokorán.

A každý sa vyhýba,

preboha, čo ja s tým mám.

Veď ja som nič nespravil,

ja strieľam iba do čiernych vrán.

Povedzte mi kde sme sa stratili,

keď nachádzame odpovede v násilí?

Povedzte mi kde?

Zadanie 15

1. Vysvetlite pojem lexikológia. Vysvetlite gramatický a lexikálny význam slova. Definujte pojem slova zásoba jazyka. Vysvetlite, aká skupina slov tvorí jadro slovnej zásoby a aká skupina slov jej okraj. Popíšte svoju pasívnu a aktívnu slovnú zásobu. Uveďte rozdiel medzi homonymiou a polysémiou. Rozdeľte slová v ukážke 1 podľa citového príznaku, v ukážke 2 podľa dobového výskytu, v ukážke 3 podľa spisovnosti. Vytvorte synonymá k slovám v ukážke 3. Uveďte najčastejšie anglicizmy, ktoré najčastejšie využíva vaša generácia.

2. Vysvetlite pojem román, jeho typy a priblížte jeho stručný vývin v slovenskej literatúre. Pomocou ukážok 4 a 5 charakterizujte hlavné témy a myšlienky v románoch povinnej literatúry, nájdite medzi

nimi spojitosti a rozdiely. Priblížte stručne obsahy diel a schému vzťahov jednotlivých postáv. Vysvetlite význam podčiarknutej časti ukážky 4. V ukážke 4 sa spomína inovat'. Povedzte, akú úlohu zohrávala v diele, kedy sa v ňom objavovala.

Ukážka 1

zlatičko, navždy zaspal, zdochol, chlapisko, noštek, noc, chumaj,

Ukážka 2

počty, selfie, tuzex, mordovať, pionieri, šichta, apatieka

Ukážka 3

krumple, chálovať, komp, fejs, prebačala celý večer, fertucha

Ukážka 4

Jozef Ciger-Hronský: Jozef Mak

Nuž vedz, že sa ešte všetko neskončilo. V románoch bývajú takéto veci ukončené. Lenže život je nie román, život je bralo, dolina, vrchy, kláty, sekera, náruživosti, chlieb a inovat', a všetky tieto veci nie sú iba kulisy, aby sa dali hocijako postrkovať, ako sa fantázii páči. Nuž nemôžeš ty len tak zmiznúť, Jozef Mak. Obyčajní človek si a obyčajný človek musí zachovať veľký zákon sveta: musí v druhej tridsiatke žať, čo v prvej nemúdrej sial. Hocikto ti uverí, že je to smiešny poriadok, ale nepomôže ti nik, lebo zákon je zákon. ...

Trp, Jozef Mak.

Človek-milión si, nuž vydržiš všetko: keďže nie je pravda, že najtvrdší je kameň, najmocnejšia je oceľ, ale pravda je, že najviac vydrží na svete obyčajný Jozef Mak.“

Ukážka 5

Martin Kukučín: Dom v stráni

No Mate ešte vždy krúti hlavou. Vec sa mu nezdá byť tak jednoduchá, jasná. Všetko sa mu vidí, že sa v tom skrýva nie šťastie, ale záhuba jeho dcéry...

„Prekážka by mohla byť jediná,“ doložila pani tichým hlasom, hľadiac záдумčivo k prímorským vrchom, kúpajúcim sa v záplave slnca. A Mate pozrel živo na ňu. Nádej v ňom ožila, akoby videl v jej dobrej, okrúhlejšej tvári papršlek úfania. Snáď ona vidí i tam, kde on nevidí ničoho, iba chaos a mrákavy — jej oko snáď preniká tajnosti.

„Prekážka!“ dýchol Mate v očakávaní.

„Tá by bola, ak by nebolo medzi nimi pravej lásky,“ odpovedá ona.

„I ja som tej mienky!“ zvolal on živo, rozveselený. „Aká môže byť láska medzi pánom a sedliačkou? Vieme, aká býva obyčajne... Zblčí a zostáva sklamanie, hanba a potupa. Dievka má zničenú budúcnosť a on sa zabáva ďalej ako nič...“

„Áno, obyčajne tak býva,“ prisvedčila pani.

Na jeho tvári rozliala sa bledosť. Oko mu zaiskrilo, päste sa stisli.

„Ale tu tak nebude,“ doložila hneď s presvedčením v hlase. „Nezabúdaj, že ti ja ručím...“

Zadanie 16

1. Vysvetlite spôsoby tvorenia slov v slovenskom jazyku a iné spôsoby obohacovania slovnej zásoby. Popíšte, aké slová/slovné spojenia jednotlivými spôsobmi vznikajú. V ukážke 1 identifikujte, ktorý so spôsobov bol pri jednotlivých slovách použitý. Definujte pojem „zdužené pomenovanie“ a nájdite naň v ukážke 1 príklad. Priblížte intelektuálne a ľudové frazeologizmy. V akom slovníku by ste hľadali: a) pôvod a význam slova „dyslexia“; b) iné slovo s rovnakým významom; c) správnu výslovnosť slova; d) informáciu o písaní čiarky pred priraďovacími spojkami; e) tvar N pl. slova „regál“; f) slovné spojenie „piť niekomu krv“.

2. Priblížte román Živý bič a vysvetlite, akým spôsobom doň autor zakomponoval expresionizmus a tematiku 1. svetovej vojny. Vychádzajte aj z ukážok 2 a 3. Vysvetlite metaforiku a symboliku názvov v pomenovaniach Živý bič, Stratené ruky, Adam Hlavaj. Definujte pojem unanimistický román. Porovnajte toto dielo s akýmkoľvek iným dielom s rovnakou tematikou zo slovenskej alebo českej literatúry, ktoré ste videli alebo čítali (Návrat Ondreja Baláža, Krvavé sonety, Osudy dobrého vojáka Švejka...).

Ukážka 1

chladnokrvný, pomalý ako slimák, SND, mejkap, cestovka, vodičský preukaz, JUDr., trieda dosiahla úspech, cm2, vynájsť, steny kričali spomienkami

Ukážka 2

Milo Urban o svojom románe:

„Pravdaže, frontové zážitky som nemal... Vtedy ešte chlapec nič z tej hrôzy som nezažil, nevidel, no pozoroval som iné. To, čo sa odohrávalo za fontom, na našich dedinách.

A tak som si položil otázku: – Či aj toto nebola vojna? Či na to máme zabudnúť? Či by sa aj o tom nemal, nedal napísať román? Odpoveď znela kladne...“

Ukážka 3

Milo Urban: Živý bič

Na počiatku Ráztočania nechápali ani, čo sa to vlastne stalo: poznali to slovo i užívali ho vo svojich rečiach, týkajúcich sa minulosti, ale vtedy nebolo v ňom nič strašného. ...

A nechápali Ráztočania ani neskoršie, keď už vojna bola v plnom prúde. Ráztoky – ako sa vpravelo – ležali pánubohu za chrptom, v najsevernejšej čiasťke Slovenska; zvesti, ktoré sem prichodili, boli ako precedené, bez sily, bez ostria. ...

Tak nechápali Ráztočania dlho a možno neboli by pochopili vôbec, keby ich vojna svojou surovou rukou nebola chytila za driek a keby im nebola uderila priamo na srdce. ...

Z obchodov začala sa tratiť múka, potravinové články, petrolej a ostatné začalo akosi navidomoči dražieť. Mužov začalo z mesiaca na mesiac ubúdať; pustnúce polia volali za nimi, no ako odpoveď na ich volanie znel plač žien a detí predčasne dozrievajúcich.

Zadanie 17

1. Priblížte všetky slovné druhy z hľadiska ich funkcie, rozdeľte ich podľa viacerých kritérií.

Vysvetlite pojem vetnočlenská platnosť. Určite všetky slovné druhy v podčiarknutej vete ukážky 1.

Definujte funkciu podstatných mien. Priblížte ich klasifikáciu/delenia. Popíšte pravidlá skloňovania slova „pani“. Uvedte, podľa akých vzorov skloňujeme podstatné mená v ukážke 3 a uvedte ich tvar v G. pl. Doplnite malé a veľké písmená v ukážke 4. Uvedte, akou jazykovou rovinou sme sa v otázke zaoberali a vo všeobecnosti popíšte, čím sa zaoberá.

2. Vysvetlite pojem naturizmus a socialistický realizmus. Na základe ukážok 1 a 2 interpretujte postavy a vzťahy v dielach Drak sa vracia a O dvoch bratoch, ktorý jeden druhého nepoznal.

Porovnajte a analyzujte tieto diela a vyjadrite sa k ich aktuálnosti.

Ukážka 1

Dobroslav Chrobák – Drak sa vracia

Dostala sa v spomienkach na príbeh, ktorý sa odohral pred rokmi, práve k tomuto miestu (keď jeho hlava, opretá o jej plece, krvácala z úzkej rany na čele a keď ona bozkávala toto miesto, namáčala obrúsok do vody a prikladala ho na ranu), keď odrazu, ako už toľkokrát predtým, vyrušil ju z myšlienok na neho krok toho druhého, čo zasahoval vždy vtedy, keď už-už zabúdala, že všetko je inakšie, než si predstavovala, že nie tamten, ale tento, Šimon Jariabek, patrí k nej. ...

Čakala na jeho hlas, no trvalo dlho, veľmi dlho, kým sa ozval, suchý a priškrtený, akoby otvor, ktorým sa dral, bol úzky a vypálený dlhotrvajúcou suchotou. — Vrátil sa ti... (urobil dlhú pomlčku, akoby mu hrdlo zovrel kľč)... vrátil sa Drak. — Ostatné slovo vytisol s najväčšou námahou a len-len že sa za ním nezadusil. Potom stisol kľučku, vošiel od izby a dvere sa za ním zavreli.

Ukážka 2

Peter Jilemnický – O dvoch bratoch, z ktorých prvý druhého vôbec nepoznal

Tá hlava, v ktorej sa zrodila myšlienka pomsty! Jozef pôjde, ukáže na Vendela prstom a pred všetkými povie: Hľa — podpalač!

To by bol koniec...

Vendel vidí ten prameň vlasov, rozdeľujúcich bratovu hlavu napoly, vidí ho — a ako v bezvedomí, zmátožený strašnou predstavou vlastnej hanby a trestu, zdvíha sekeru...

— Brat...!

Čo sa to zachvelo v Jozefovom výkriku? Z akých dial'av, z akých hlbín ľudskej duše predrala sa na povrch bolesť, čo zatrepotala krídlami v temnom priestore pitvora? Čo sa to rozstreklo ako krehké sklo a zosypalo na zem v tisícich črepinách? Čo to bolo? Hlas skoncovania s tým, na čo sme dosiaľ verili, hlas zanikajúcej nádeje a úfnosti?

Nech bolo čo bolo — Jozef drží Vendelovu vztýčenú ruku so sekerou a v očiach má plno hrôzy.

Ukážka 3

divá zver, o Goethem, pre Andreu, slimák, slimáky, slimáci, Piešťany, s prekvapením, švagriná

Ukážka 4

(S/s)lovenské (N/n)árodné (D/d)ivadlo

(U/u)lica (Ľ/ľ)udovíta (Š/š)túra

(S/s)pišská (N/n)ová (V/v)es

(D/d)ubnica (N/n)ad (V/v)áhom

(Š/š)túrova (U/u)lica

(F/f)rancúzska (M/m)óda

(Š/š)túrovci

(K/k)ošičanka

Zadanie 18

1. Uved'te funkcie prídavných mien, zámen a čísloviek. Zadefinujte ich z hľadiska ohybnosti, plnovýznamovosti a vetnočlenskej platnosti. Vysvetlite pravidlá uplatňovania vzorov v skloňovaní prídavných mien na základe ich delenia. Roztried'te všetky zámena z ukážky 2 podľa vecného významu. Uved'te, či medzi nimi chýba nejaká skupina. Uved'te vzory čísloviek: sto, dvadsaťdva, tisíc, tisíci, tri, posledný, deväťnásobný, päťoro, miliarda. Zarad'te predošlé číslovky do príslušných skupín. Povedzte, ktoré z delení v príkladoch chýba. Vytvorte jednu vetu, v ktorej bude číslovka podmetom, druhú, v ktorej bude prívlastkom. Vytvorte vety s rovnakými pravidlami pre zámena.

2. Priblížte pojem moderná poviedka a na úryvku vysvetlite poetiku a znaky tvorby v poviedkach Dušana Duška. Priblížte jeho dielo Kufor na sny a analyzujte text, ktorý ste z nej čítali. Povedzte, v čom bola v 70-tych rokoch 20. storočia netradičná tvorba D. Mitana a konkretizujte to na vami prečítanej poviedke (ukážka 2).

Ukážka 1

Dušan Dušek: Zázrak pána Včeličku

Pán Včelička zabočí z parku do ulice, vietor stíchol, išiel spať, svieti iba sneh: v kúte záhrady spí jabloň, ale možno iba drieme, možno sa zo spánku usmieva. Hrdzavá bránka najprv zaškrípe – a na spiatočnej ceste zapíska.

Pán Včelička vojde do domu a znova sa poháda so synom a jeho motorkou, ktorá, aj keď nehovorí, má najhrubší hlas.

Takto sa už hádali, a nie raz, ale vždy len pri zavretom okne, teraz ho pán Včelička otvorí, vyhovára sa, že vetrá, prikladá do hádky pekné slová a zároveň argumenty, no nech robí, čo robí, všetky jeho prosby sú len malé prosbičky.

Syn chce garáž: je to zloduch.

Pán Včelička chce jabloň.

Syn má motorku: jabloň treba vyťat', na inom mieste sa garáž postaviť nedá.

Pán Včelička čaká.

A vtom syn povie, že mu je zima a chce zavrieť okno.

Pán Včelička odvetí: „Teraz už vie, že sa ju chystáš vyťat', počula ťa, všetko počula.“

Syn sa zháči, ale iba na chvíľu, zasmeje sa a zlodušsky odvrkne: „Taká jabloň, ešte som z nej nejedol ani jedno jablko, ba ešte ani nekvitla!“

Zavrie okno.

Na druhý deň ráno vyjde s pílou do záhrady a pán Včelička ho nájde, ako stojí pri jabloni, neschopný slova ani pohybu, lebo v noci jabloň rozkvitla.

Ukážka 2

Dušan Mitana: Psie dni

Ale pes sa pustil na opačnú stranu. Začal sa vrtieť, liezol mi po prsiach a usadil sa na pleci. Cítil som na krku jeho ňufák, jeho dych, jeho vlhký drapľavý jazyk. Zrazu som sa naľakal, že sa mi môže zahryznúť do krčnej tepny. Až mi celé telo zmeravelo od strachu; po chrbte prebehlo strnulé mrazenie. Chcel som ho chytiť a dať dolu z pleca, ale pri prudkom pohybe som ho pichol do oka. Zavrčal od bolesti a v zmätku mi zahryzol do prsta. Mozog sa mi zastrel zlost'ou. Tak ty takto. Za to, že som ťa zachránil. Ozval sa vo mne ľudský pud – vyžadoval som vďačnosť, a keď sa mi jej nedostalo, zavrčal som na psa, vyceril som zuby a zahryzol som mu do krku.

Zadanie 19

1. Popíšte slovné druhy, ktoré patria do skupiny neohybných slovných druhov. Pri každom uved'te ich

funkciu, delenie a prípadnú vetnočlenskú platnosť. V ukážke 1 uveďte, akým slovným druhom je slovo „okolo“ v jednotlivých vetách. Sformulujte pravidlá písania čiarky pri citoslovciach. Vymyslite odkaz, ktorý by ste poslali teraz spolužiakom pred dverami čakajúcim na svoju prípravu. Použite v ňom všetky neohybné slovné druhy.

2. Vysvetlite pojem činohra. Stručne priblížte dejiny slovenského divadelníctva. Analyzujte dielo Statky-zmätky a literárne obdobie, v ktorom vzniklo. Popíšte základný konflikt v diele, vzťahy medzi postavami a charakter jednotlivých postáv. Uveďte konkrétne situácie, v ktorých sa s konaním postáv stotožňujete a situácie, v ktorých by ste konali inak. Vysvetli pojmy dejstvo, scéna, výstup, replika, premiéra, repríza, derniéra. Identifikujte, o ktorú fázu vnútornej kompozície drámy ide v ukážke 2. Dotvorte k tretej replike scénickú poznámku.

Ukážka 1

Musíte ísť okolo. Obchádzka vedie okolo celého námestia. Trvá to okolo troch minút.

Ukážka 2

Jozef Gregor Tajovský: Statky-zmätky

ĎURKO: Zuzka! Taký je môj život od pol roka, akoby som bol zabitý. Bodaj by som oň bol prišiel v ten večer v jeseni. Ak by si mohla, začnime ho znovu žiť. Ja sa mu úfam. Chudobný, ale poriadny život.

ZUZKA (vyhýba mu): Daj pokoj. Mohla by ti zas nejaká pod oči padnúť.

ĎURKO: Nikda!

ZUZKA: Nevieš, a mňa by si mohol znovu nechať. Ak poznávaš doterajší život svoj, tým lepšie.

Zanechaj ho a tráp

sa, ako vieš. Ja sa tiež tak budem; škoda by nám bolo znovu začínať. Už mi otvrdlo srdce, zabudla som na

útisky, majme pokoj. Vzal si si druhú, nemôžeš mať mňa. Ži s tou.

ĎURKO: Nech sa mi nohy zlámu, ak ja za tou viac kročím, len pomyslím. Hľad' na naše diet'a.

KATA (prosebné): Dcéra moja! S planým mužom je zle, a bez neho ešte horšie.

ZUZKA (prísne): Mama...

ĎURKO: Čo povieš tomu diet'aťu?

ZUZKA: Nikdy ťa mu nespomeniem, ak ho bude pán boh živiť. (Ustrnutie.)

ĎURKO: Čo keď narastie?

ZUZKA: Že si — že si umrel. (Všetci slzia. Prestávka.)

ĎURKO: A keď mu druhí povedia, že žijem?

ZUZKA: Nech potom sám súdi nad tebou.

Zadanie 20

1. Vysvetlite pojem syntax, klasifikujte vetné členy (základné a rozvíjacie). Pripravte si po jednom príklade na každý vetný člen a jeho typy. Vysvetlite pojem vetné sklady. Vytvorte vetu, v ktorej využijete všetky vetné členy a všetky vetné sklady. V ukážke 2 nájdite postupne rozvíjajúci prívlastok a viacnásobný vetný člen. V ukážke 3 určite všetky vetné členy a slovné druhy.

1. Zarad'te dielo Hamlet do literárneho obdobia. Charakterizujte obdobie aj dielo. Pokúste sa interpretovať Hamletov monológ v ukážke 1 a sformulovať tak hlavné posolstvá tohto úryvku. Priblížte stručne iné dielo z tohto obdobia podľa vlastného výberu (Dekameron, Dômyselný rytier Don Quijotede la Mancha, Sonety pre Lauru/Spevník,...) a demonštrujte na ňom znaky daného literárneho obdobia.

Ukážka 1

W. Shakespeare: Hamlet, prekl. I. Feldek

HAMLET:

Hľa, všetko prstom ukazuje na mňa

a volá: pomsti sa! Čo je to človek,

ak prišiel na svet iba preto, aby

jedol a spal? Len zvierá a nič viac.

Boh, ktorý nám dal schopnosť rozmýšľať,

doviedieť minulosť aj budúcnosť,

dal nám tie schopnosti a božský um

len preto, aby zhnili? Či už som
zver bez pamäti a či úzkostlivec,
čo kvôli následkom vždy váha s činom, –
a rozvaha je to len zo štvrtiny,
z troch štvrtín je to zbabelosť, – ja neviem,
prečo len táram o čine, keď na čin
mám dôvod, silu možnosti aj chuť?
Aj príklady čo nevidí len slepý.
Hľa, táto veľká, drahá armáda!
V jej čele stojí rozmazaný princ,
čo ide puknúť božskou ctižiadosťou
a je mu na smiech, s čím sa zahráva,
posiela krehké ľudské životy
napospas nebezpečenstvu a smrti –
a prečo? Pre záprdok. Aká malosť
vyhlásiť boj bez veľkej príčiny!
No veľké je aj pre steblo sa pobiť,
keď ide o česť. A ja? Zavraždili
mi otca, zneuctili matku – ani
to nevzbúri môj spiaci um a moju
spiacu krv? Musím potom hľadiť s hanbou
na dvadsaťtisíc mužov, kráčajúcich
v ústrety smrti len pre ošial' slávy,
do hrobu ako do postele – biť sa
o tú piad', kam sa nepomestia živí,
a vôbec už nie hroby tých, čo padnú?
Bud' zaplaví mi myseľ povodeň
krvi – bud' ďalej žiť som nehoden.

Ukážka 2

Mor sa začiatkom novoveku liečil rôznym spôsobom. Lekári proti nemu napr. odporúčali páliť rôzne bylinky (čučoriedie) alebo síru. Pod vplyvom dobových názorov na choroby a smrť mestá vydávali zákaz zvoniť umieráčikom, oddávať sa smútku, nosiť čierne smútočné šaty... Jedným z odporúčaní, ako vzdorovať chorobe, bola zábava a veselá myseľ. Inšpiráciou pre takéto riešenia bola aj Kniha prísloví, v ktorej sa píše: „Veselé srdce slúži na zdravie, zronený duch však kosti vysúša.“

Ukážka 3

Posledné dni prázdnin som strávila plnohodnotne s mojou rodinou.

Zadanie 21

1. Definujte vetu. Vytvorte pojmovú mapu klasifikácie viet podľa obsahu, členitosti aj zloženia. Okomentujte, čím sa vami uvedené pojmy odlišujú. V ukážke 1 určte typy vedľajších viet. V ukážke 2 určte vety podľa zloženia. Uvedte rozdiel medzi rozkazovacou vetou a vetou zvolacou. Na každý typ vytvorte príklad.

2. Vysvetlite pojem „stratená generácia“. Porovnajte vojnové skúsenosti literárnych postáv z diel Na západe nič nového a Peter a Lucia. Okomentujte zobrazenie udalostí 1. svetovej vojny v týchto dielach. Povedzte, o kom hovorí hlavná postava v ukážke 3 slovami „mali nás viesť do sveta...“. Charakterizujte literárny smer expresionizmus a vyhľadajte jeho znaky v ukážkach 3 a 4.

Ukážka 1

Športovci, ktorí sa umiestnili v prvej desiatke, museli podstúpiť dopingové testy.

Nakoniec vysvitlo, že sa nemuseli ničoho obávať.

Boli tam aj takí ľudia, čo sa snažili testom uniknúť.

V kariére mali stopku, kým sa neskončil celý olympijský cyklus.

Ukážka 2

Som mladý, zo života však nepoznám nič, iba zúfalstvo, smrť, strach a najnezmyselnejšie povrchnosti s priepasťou utrpenia.

A keď zdvihol oči, videl, že je to Ona.

Lež prvý mŕtvy, ktorého sme videli, toto presvedčenie narušil.
Hore nad ním, nad temravami týchto klenieb, tejto potkanej diery, bol Paríž.

Ukážka 3

Erich Maria Remarque: Na západe nič nového

Mali byť nám, osemnásťročným, sprostredkovateľmi a mali nás viesť do sveta dospelosti, do sveta práce, povinnosti, kultúry a pokroku, do budúcnosti. Občas sme sa im posmievali, vystrájali malé šibalstvá, ale v zásade sme im verili. Boli pre nás predstaviteľmi authority. Lež prvý mŕtvy, ktorého sme videli, toto presvedčenie narušil.

Prvá bubnová paľba nás vyviedla z omylu a pod ňou sa zrútil svetonázor, ktorý nám vŕstepovali. Zatiaľ čo oni písali a rečnili, my sme videli lazarety a umierajúcich...

Som mladý, mám dvadsať rokov, zo života však nepoznám nič, iba zúfalstvo, smrť, strach a najnezmyslenejšie povrchnosti s priepasťou utrpenia. Vidím, ako sa oproti sebe ženú národy, ktoré sa mlčky, nevedome, pochabo, poslušne, nevinne zabíjajú. Vidím, že najmúdrejšie mozgy sveta vynachádzajú zbrane a slová, aby sa to všetko robilo ešte rafinovanejšie... Čo očakávajú od nás, keď skončí vojna?

Ukážka 4

Romain Rolland: Peter a Lucia

Peter sa silou-mocou vtisol do vagóna podzemnej železnice... Hore nad ním, nad temravami týchto klenieb, tejto potkanej diery, ktorou sa rútila kovová obluda hemžiaca sa ľudskými larvami, bol Paríž, chladná januárová noc, príznak života a smrti – vojna.

Vo vozni výkriky hrôzy: „Nemci bombardujú Paríž...!“

Vo všeobecnom vzrušení, ktoré zlialo tieto natlačené telá v jedinú masu, Petrova ruka chytila akúsi ruku, ruku, ktorá sa ho ľahko dotýkala. A keď zdvihol oči, videl, že je to Ona.

„Ty moja láska!“ riekli obaja
„Znovu sa zastavili.“
„Kedy budem tvojím?“ spýtal sa Peter
„Drahý môj,“ odvetila mu... „Čoskoro! Nesúr! Netúžiš po tom väčšmi ako ja...! Zostaňme ešte nejaký čas takto... Je to krásne...! Ešte tento mesiac, až do konca...!“
„Do Veľkej noci?“ spýtal sa.
„Áno, do Vzkriesenia.“

Zadanie 22

1. Definujte zvukovú rovinu jazyka. Priblížte pojmy fonetika, fonológia, hláska, fonéma, graféma, fonetická transkripcia, ortoepia, eufónia a kakofónia. Vysvetlite pojem prozodické vlastnosti reči, intonácia/modulácia reči a uveďte jej typy. Vypracujte úlohy v ukážke 1.
2. Načrtnite charakter a literárny osud postavy z ukážky 2. Analyzujte toto dielo a vyjadrite naň svoj názor. Súhlasíte s názorom, že Holden by bol príkladom typického rebela aj v súčasnosti? Argumentujte. Charakterizujte na základe svojich skúseností potreby a povinnosti dospelujúceho človeka a porovnajte ich so životom dospelých ľudí. Analyzujte príčiny vzniku americkej beatgeneration. V ukážke 3 nájdite znaky ich tvorby. Pomenujte aj tie, ktoré ste v ukážke neobjavili. Uveďte mená autorov beatgeneration.

Ukážka 1

Povedzte, ktoré hlásky v slovách bleskozvod a kĺzavý sú slabikotvorné.

Rozdeľte hlásky z, b, m, ť, j najskôr zo znelostného hľadiska, potom podľa tvrdosti. Uveďte, do akej skupiny hlások všetky uvedené patria.

Vyberte, v ktorom zo slov biely a informácie sa nenachádza dvojhlasica. Svoje tvrdenie odôvodnite. Pomenujte slabiky, na ktorých sa v slove najnáročnejší nachádza hlavný a vedľajší prízvuk.

Ukážka 2

Jerome David Salinger: Kto chytá v žite

„Ocko ťa zabije. Zabije ťa,“ povedala. Ale ja som ju nevnímal. Dostal som jeden nápad, bláznivý nápad.

„Vieš, čím by som chcel byť?“ povedal som. „Vieš, doboha, čím by som chcel byť? Keby som si tak mohol vybrať?“

„Čím? A prestaň hrešiť.“

„Poznáš tú pesničku Keď raz človek niekde v žite chyť človeka? Tak ja by som chcel...“

„To má byť Keď raz človek niekde v žite stretne človeka!“ povedala Phoebe. „To je báseň. Od RobertaBurnsa.“

„Ja viem, že je to báseň od RobertaBurnsa.“

Ale mala pravdu. Naozaj je tam, že stretne človeka. Ale to som vtedy nevedel...

„Proste, ja si v jednom kuse predstavujem, ako sa davy malých deciek hrajú na takom veľikánskom žitnom poli. Tisíce malých deciek, a široko-d'aleko ani jediného dospeláka, myslím teda okrem mňa. A ja ti stojím na kraji nejakej strašnej priepasti. A vieš, čo musím robiť? Musím chytiť každého, kto sa priblíži k tej priepasti. Rozumieš, ak uteká a neďáva sa, kam uteká, ja musím odniekiaľ vyliezť a chytiť ho. Toto by som robil od rána do večera. Chyťal by som tie decká v žite.“

Ukážka 3

LawrenceFerlinghetti: Obrazy strateného sveta

Ó svet je nádherné miesto
kam sa narodiť
ak vám tak veľmi nevedí
zopár chorých mozgov
na vyšších miestach
alebo dajaká tá bomba
čo vám z času na čas
dopadne na tvár
vyvrátenú dohora
alebo iné neslušnosti
ktorých obeťou sa stane
naša Značková spoločnosť
a jej papaláši
a kati čo sú jej aj naši
a jej kňazi
a poliši
a všelijaké segregáčky
a kongresové výsluchy
a iné zápchy ba aj sračky
čo naše biedne telo
podedilo...

Zadanie 23

1. Vysvetlite pojmy spodobovanie, diakritické a interpunkčné znamienka, ortografia. Povedzte, kde v texte v ukážke 3 chýbajú čiarky. Svoje rozhodnutie potvrdte teóriou. Uvedte ďalšie (aspoň dva) prípady písania čiarky, ktoré sa v ukážke 3 nevyskytujú. Vysvetlite rozdiel pri písaní pomlčky a spojovníka. Povedzte, ako by ste doplnili interpunkciu priamej reči vo zvýraznenej vete v ukážke 2. Uvedte príklady z ukážok 1 a 2 na tri miesta, kde dochádza k znelostnej asimilácii. Definujte pravidlo o rytmickom krátení a uveďte konkrétny príklad z ukážky 3, v ktorom je pravidlo uplatnené, a príklad na jedno slovo z ukážky 3, kde dochádza k výnimke z tohto pravidla.

2. Vysvetlite rozdiel medzi východnou a západnou literatúrou po roku 1945. Definujte pojmy schematizmus a samizdatová literatúra. Sformulujte osobitosti spracovania témy 2. svetovej aspoň v dvoch dielach zo svetovej alebo slovenskej literatúry – Sophiina voľba, Námestie sv. Alžbety, Kolíska, Obchod na Korze, Hlava XXII... Priblížte dianie v dielach Sophiina voľba a Námestie sv. Alžbety a predstavte charaktery postáv, ich životné príbehy. Vychádzajte z ukážok 1 a 2.

Ukážka 1

Rudolf Jašík: Námestie sv. Alžbety

Eva sa rozplakala zo strachu a z neistoty.

„Neplač, neplač!“ Eva pozrela hore. Igorovi sa zazdalo, že v tme videl záblesk jej smutných očí. Dievča sa uspokojilo. Ale prekvapené, že sa nachádza v Igorovom náručí, vymanilo sa mu, odstúpilo a žalovalo sa:

„Židom sa budú od zajtrajška ľudia vyhýbať a keď ich stretnú, spravia sa slepými. Myslela som si, že aj ty..., že už neprídeš.“ Tón bol ľadový.

„Čo vravíš?“

„Som židovka!“ znelo to zúfalo a pyšne.

„Igor, ty ešte nič nevieš. Každý žid musí od zajtrajšieho dňa nosiť na prsiach hviezdu. Žltú Dávidovu hviezdu! Synovia a dcéry Dávidovej hviezdy, ha...“ akosi chorobne sa rozosmiala. Igor stípol....

„Keby bolo svetlo, videl by si, ako mi pristane. Vzala som ju so sebou. Budem ju nosiť na srdci. Je z najlacnejšej látky – ako pre židov...“

„Netráp sa, Evička! Nedám ťa nikomu,“ bradu jej podvihol a priložil svoju tvár k jej zaslzeným očiam.

Ukážka 2

William Styron: Sophiina voľba

Keď som ju videl prvý raz rozhovoril sa Nathan bola iba koža a koža a chumáč vlasov Koľko si vážila zlatko

„Tridsaťosem. Tridsaťosem kíl. Bola som troska. Vyzerala som ako bosorka.“

„Vysvetli mi čosi, krásna Zawitowska,“ ironicky poznamenal Stingo. „Ako to, že práve ty obývaš zem živých? Aké úskoky a lži sa zrodili v tej rozkošnej hlavičke, keď si mohla dýchať čistý poľský vzduch, kým zástupy ostatných ľudí v Osvienčime sa pomaly dusili v plyne?“

Stingo sa postupne dozvedal, že Sophia bola v Osvienčime obeťou, to áno, ale aj spoluvinníčkou...

Počas víkendu Sophia Stingovi prezradila, že mala dve deti. Pomaly, ale isto sa odhaľovala celá skutočnosť.

Stingo sa vrátil opäť do domu, v ktorom žili v Brooklyne:

Žmurkal som do slabého svetla vnútri a potom som postupne rozoznal Sophiu a Nathana, vystretých na jasnej marhuľovočervenej prikrývke.

„Na vašom mieste by som sa im do tváre nepozrel,“ povedal Larry. A po chvíľke dodal: „Ale netrpeli. Bol to kyanid sodný. O pár sekúnd bolo po všetkom.“

Ráno Stinga zobudili detské hlasy, z jeho života odišla smrť a vracia sa život.

Ráno: nádherné a čisté.

Ukážka 3

(upravené)

História chleba sa začala písať v Egypte kedy sa rozdrvené obilie čírou náhodou zmiešalo s vodou. Aj proces kvasenia vznikol len náhodou. Každá kultúra má svoj vlastný spôsob prípravy pečenia či podávania. No v minulosti takmer všade platilo pravidlo že chlieb je cennejší ako zlato.

Príbehy slovenských rodinných pekárni sú rôzne. Začiatkom 90-tych rokov jeden vyštudovaný veterinárny lekár a aktívny horolezec prišiel s nápadom otvoriť malú rodinnú pekáreň. Inšpirovaný známymi zo zahraničia otvoril v Košiciach v druhom najväčšom Slovenskom meste pekáreň s dvoma rotačnými pecami.

Zdroj: <https://kosicednes.sk/styl/gastronomia/pribeh-rodinnej-pekarne-alebo-co-ste-o-chlebe-mozno-nevedeli/>

Zadanie 24

1. Definujte pojem národný jazyk. Charakterizujte jeho formy/kategórie. Pomenujte tri základné teritoriálne nárečové areály na Slovensku. Priblížte ich základné znaky. Na základe ukážky 1 vysvetlite používanie číslovky dva vo východoslovenských nárečiach. Vyjadrite názor na využitie nárečia v umeleckých textoch. Vysvetlite rozdiely medzi slovenčinou a češtinou, pomôžte si ukážkou 3. Zmerajte sa na lexikálne, morfológické a syntaktické rozdiely. Preložte prvú vetu z ukážky 3 do slovenčiny.

2. Stručne priblížte umelecké smery od staroveku po klasicizmus. Zaradte ukážky 2 – 5 k literárnym obdobiam a vyhl'adajte v nich znaky daných smerov. Popíšte aj tie znaky, ktoré sa v ukážkach neobjavujú. Zistite, či sú úryvky zoradené chronologicky. Ak nie sú, zoradte ich. Uvedte, ktoré žánre sú uplatnené v ukážkach 2 – 5.

Ukážka 1

Lekcievychoďnarskej gramatiky – persáčasc

V spisovnej slovenčine je šicko jasne. V mužskimrodze, abo jak šaľeňaci na jazykovednymustavepovedzeľi: “maskulinum” je šicko dva razy. Tak macenapříklad dva pohare, dva domy, dva rummy abo dva traktory. To by bulo v poradku. Komplíkaciapridze, kedzše do tehozamontuju ženy a dzeci, rozumej žensky (femininum) abostredny (neutrum) rod. Jak furt. Kedzsu v tim ženy a dzeci ta je problem. Dobre na vychodňarčiňe je to, že sebe zo ženoch a dzecochčežku hlavu nerobi. Na rozdiel od spisovnej slovenčiny, dzemace dve ženy, dve borovičky, dve po papuľi a dve dzeci, ta na vychodzzebudzecemac furt dva ženy. Takisto mace dva dzeci, dva piva, dva borovičky a kedy nezoberecekamaratom v karčme nič, ta aj dva po papuľidostanece...

Zdroj: <https://vychodnare.webnode.sk/news/lekcie-vychodnarskej-gramatiky-persa-casc/>

Ukážka 2

Biblia

Na boží pokyn postavil Noe archu z dreva živičného a špáry zamazal smolou. Archa bola dlhá tristo lakt'ov, široká päťdesiat lakt'ov a tridsať lakt'ov vysoká.

Keď Boh videl, že archa je hotová, ohlásil, že zošle na zem potopu. Rozhodol sa ušetriť iba Noema, jeho troch synov so ženami a po jednom páre zo všetkých štvornožcov, plazov a vtákov, aby sa mohli rozmnožiť.

Po siedmich dňoch sa spustil prudký dážď, ktorý trval štyridsať dní a štyridsať nocí...

Všetko, čo žilo, ľudia, zvieratá aj vtáky, zahynulo.

Ukážka 3

Ján Ámos Komenský: Veľká didaktika

Za prvé, všichmilidé, kteříse narodili, narodili se s tím hlavním cílem, aby byli lidmi, to jest tvorem rozumným, pánem tvorů, pravým obrazem svého Stvořitele. Proto je třeba všechny vést k tomu, aby naplnění vědomostmi, ctnostmi a pobožností mohli užitečně prožít přítomný život a důstojně se připravit na příští. Že u Boha není přijímání osob, sám tolikrát dosvědčuje. Proto, když my připouštíme k duševnímu vzdělávání jen některé, zatímco jiné vylučujeme, dopouštíme se bezpráví nejen proti spoluúčastníkům této přirozenosti, ale proti samému Bohu, který chce, aby ho uznávali, milovali a chválili všichni, kterým tvůrčí svůj obraz...

Má-li se stát člověk člověkem, musí být neustále vzděláván. Vzdělávání člověka se nezděděje v mladém věku. Mládež má být vzdělávána spolu, proto jsou potřebné školy. Vzdělávat se mají obě pohlaví. Školy mohou být přetvořeny na lepší, základem však musí být přesný řád a inspirace v přírodě.

Ukážka 4

Francesco Petrarca: Sonety pre Lauru

Ó, Pani, hanbím sa, že v mojich veršoch mlčím
až dosiaľ utajený poklad vašich krás,
a kriesim čas, keď som vás uzrel prvý raz
a keď ma schvátil ošial' nad pomysel prudší.
No vidím, že ma celkom taká práca zmučí,
že moje dláto dielu vrypne mnohý kaz,
talent, čo pozná svoju silu, sklame vás,
pri vás mi zlyhá, zmĺkne v nečakanom kľči.
Už mnoho ráz som túžil vyrieť vručne slová,
lenže hlas mojej hrudi premenil sa v triašku.
Tak vysoko sa vzniesť – či jesto taký zvuk?
Aj verše som chcel písať opätovne a znova,
ale už prvý útok priniesol mi ťažkú
porážku, takže pero vypadlo mi z rúk.

Ukážka 5

Život Konštantína

Keď bol v Benátkach, zhromaždili sa proti nemu latinskí biskupi a kňazi i mnísi ako havrany proti sokolovi, a vyzdvihli trojjazyčný blud, hovoriac:

„Človeče, povedz nám, prečo si učinil teraz Slovienom knihy a učíš ich, ktoré nikto predtým nevynašiel ani Gregor Bohoslovec, ani Hieroným, ani Augustín? My len tri jazyky poznáme, ktorými sa sluší v knihách sláviť Boha: hebrejský, grécky a latinský.“

Odpovedal im Filozof:

„Či neprichádza dážd' od Boha na všetkých rovnako? Alebo či slnko nesvieti na všetkých? Či nedýchame na vzduchu rovnako všetci? A tak vy, všetci, nehanbíte sa, tri jazyky len uznávajúc a prikazujúc, aby všetky ostatné národy a plemená boli slepé a hluché...“

Zadanie 25

1. Definujte náučné žánre rečníckeho štýlu. Predstavte základné znaky, jazykový štýl, slohový postup a fázy tvorenia textu, ktoré sa uplatňujú pri diskusnom príspevku. Zdôvodnite jeho dialogickosť. Vysvetlite, ako prebieha polemika a debata. Uvedte, aké zásady jazykovej komunikácie sa musia dodržiavať a aké najčastejšie chyby sa pri žánroch rečníckeho štýlu vyskytujú. Vytvorte podľa vami uvedených pravidiel vlastnú osnovu diskusného príspevku na tému Povinná literatúra na stredných školách.

2. Priblížte umelecké smery preromantizmus, romantizmus a realizmus vo svetovej literatúre z hľadiska spoločensko-kultúrneho kontextu a základných znakov literárnej tvorby v uvedených obdobiach. Demonštrujte svoje tvrdenia na ukázkach 1 – 3. Uvedte k daným obdobiam názvy ďalších diel svetovej literatúry. Analyzujte dielo Kapitánova dcéra z hľadiska témy, formy, spoločenských udalostí a znakov tvorby. Vyberte si po jednom diele svetovej literatúry aj z obdobia preromantizmu a realizmu. Porovnajte a definujte základné konflikty postáv a ich východiská vo vami vybraných dielach. Vysvetlite posolstvá.

Ukážka 1

Johann Wolfgang Goethe: Utrpenie mladého Werthera

4. decembra

Prosím ťa ... Vidíš, so mnou je už koniec, už to neznesiem! Dnes som sedel pri nej – sedel, ona hrala na klavíri rozmanité melódie, a s akým citom!

S akým, s akým citom! – už, čože! Jej sestrička si cifrovala bábiku na mojom kolene. Slzy mi zaliali oči. Sklonil som sa a zrak mi padol na jej obrúčku – slzy mi tiekli prúdom... Znezdary prešla na starú, božsky sladkú melódiu, celkom nečakane, a dušu mi zrazu premkol pocit útechy a spomienka na minulosť, na časy, keď som načúval tejto piesni, na pochmúrne medziobdobie zármutku, sklamaných nádejí, a potom...

Chodil som sem-tam po izbe, srdce sa mi zadušalo, ako na mňa doliehala ťarcha spomienok.

„Preboha,“ zvolal som prudko, obrátia sa k nej, „preboha, prestaňte!“

Prestala hrať a meravo na mňa pozrela. „Werther,“ povedala s úsmevom Lotta, ktorý mi prenikol dušou, „Werther, ste veľmi chorý, protivia sa vám vaše obľúbené pokrmy. Chodte! Upokojte sa, prosím vás.“

Odtrhol som sa od nej a... Bože, ty vidíš moju biedu a ukončíš ju!

Ukážka 2

Alexander Sergejevič Puškin: Kapitánova dcéra

Orenburskú guberniu, rozľahlú a bohatú, koncom roku 1773 obývalo množstvo polo divokých národov, ktoré len nedávno uznali nadvládu ruských cárov. Pre ich časté vzbury a to, že ešte neprivykli na zákony a občiansky život, sa vystavali pevnosti na miestach, ktoré sa pokladali za vhodné, a osadila v nich zväčša kozákov, dávnych držiteľov jajických brehov. Ale jajickí kozáci, ktorí mali chrániť pokoj a bezpečnosť tohto kraja, od istého času sami boli nepokojnými a nebezpečnými poddanými. Roku 1772 vypukla vzbura v ich hlavnom mestečku. Príčinou boli prísne opatrenia...

Pugačov natiahol ku mne žilnatú ruku. „Bozkaj ruku, bozkaj ruku!“ hovorili okolo mňa. Ale ja by som bol dal prednosť tej najkrutejšej poprave pred takým podlým ponížením. „Miláčik Peter Andrejič!“ šeptal Saveljič, ktorý stál za mnou a potískal ma. „Nebud' hlavatý! Čo ťa to stojí? Odpľuj si a bozkaj lot... (fuj)! bozkaj mu ruku.“ Ani som sa nepohol. Pugačov spustil ruku a povedal s úškrnom: „Ako vidieť, jeho blahorodie osprostelo od radosti. Zdvihnite ho!“ Zdvihli ma a nechali na slobode. „Prepáčte mi, že sa miešam do vašich vecí,“ povedala ešte láskavejšie, „ale ja som pri dvore; vysvetlite mi, čoho sa týka vaša prosba, možno sa mi podarí vám pomôcť.“

Mária Ivanovna chvejúcou sa rukou vzala list, rozplakala sa a padla k nohám cárovnej, ktorá ju

zdvihla a bozkala. Cárovna sa s ňou dala do reči. „Viem, že nie ste bohatá,“ povedala. „Ale ja som dlžníčkou dcéry kapitána Mironova. Nestrachujte sa o budúcnosť. Beriem si na starosť vaše zaopatrenie.“ Cárovna zahrnula láskavosťou úbohú sirotu a prepustila ju.

Ukážka 3

Lev Nikolajevič Tolstoj: Anna Karenina

„Tam, rovno do stredu, a potrescem ho a oslobodím sa od všetkých aj od samej seba.“ Chcela sa hodiť pod prvý vozeň, stred bol presne oproti nej. No zdržala ju červená taštička, kým si ju stiahla z ruky, bolo už neskoro: stred sa posunul ďalej. Musela čakať na ďalší vozeň. Zmocnil sa jej pocit ako vtedy, keď sa šla ponoriť do vedy, a prežehkala sa. Ten zvyčajný pohyb vyvolal v nej duši reťaz spomienok. No pritom nespúšťala oči z kolies druhého vozňa, blížil sa. A presne vtedy, keď sa stred medzi kolesami ocitol oproti nej, odhodila červenú taštičku a, vtiahnuc hlavu medzi plecيا, padla pod vozeň na ruky a ľahko, akoby chcela hneď zase vstať, spustila sa na kolená. A v tomto okamihu sa zdesila toho, čo robí. „Kde som? „Čo robím? Prečo?“ Chcela vstať, hodiť sa nabok, ale čosi ozrutné a neúprosne udrelo ju do hlavy a vlieklo za chrbát. „Bože, odpusť mi všetko!“ zašepkala, cítiac, že všetok boj je márný. Mužik mrmlal a robil čosi so železom. A svieca, pri ktorej čítala knihu plnú starostí, klamstiev, žiaľu a zla, vzbĺkla nebyvalým jasným svetlom, osvietila Anne všetko, čo dosiaľ bolo v tme, zaprskala, zhasínala až zhasla navždy.

Zadanie 26

1. Predstavte agitačné žánre rečníckeho štýlu. Objasnite, akú úlohu zohrávajú pri politickej alebo súdnej reči verbálne a neverbálne prostriedky a čo je zámerom autora. Zvoľte si jeden zo žánrov a aplikujte svoje zručnosti pri presviedčaní, ovplyvňovaní a získavaní publika vlastným agitačným textom – téma: kandidátúra na predsedu školského parlamentu.

2. Charakterizujte pestrosť vývinových tendencií v literárnom umení v 1. pol. 20. storočia vo svete. Priblížte tvorbu umeleckej avantgardy prostredníctvom futurizmu, kubofuturizmu, expresionizmu, surrealizmu. Uvedte, čo bolo východiskom jednotlivých smerov, v čom spočívala ich revolta a ako vnímali estetické a spoločenské princípy obdobia, v ktorom tvorili. Zaraďte k jednotlivým avantgardám ukážky 1, 2 a 3. Charakterizujte začiatky absurdnej literatúry v diele Premena od Kafku. Objasnite, akými premenami Kafka poukázal na plytkosť medziľudských vzťahov a psychický úpadok jednotlivcov a pomôžte si ukážkou 4.

Ukážka 1

Guillaume Apollinaire: Pásmo

V tom starom svete žiť napokon nevládzeš
Pastierka Eiffelka ako len bľáči ti to stádo mostov dnes
Už navždy po krk máš antiky Rimanov a Grékov
Tu vyzerajú už aj autá staroveko
Len náboženstvo ostalo nové áno ono
Je ďalej prosté ako hangáre v prístave eroplánov
Ó kresťanstvo čo v Európe je neantické to si ty
Najmodernejší Európan ste vy pápež Pius X
A tebe hanblivému striehnuce okná bránia
Vojst' do kostola na spoveď hneď zrána
Ty čítaš katalógy prospekty a plagáty ich spev je zvonivý
Hľa v nich je poézia tohto dňa a na prózu sú noviny

Ukážka 2

Andre Breton: Muž a žena čisto bieli (úryvok)

Snívam vidím t'a položenú neurčito na seba samu
sedíš na vysokej koralovej stoličke
Pred zrkadlom stále v jeho prvej štvrtine
Dva prsty na vodnom krídle hrebeňa
A zároveň

Vraciaš sa z cesty zostávaš posledná v jaskyni
Celej ožiarenej
nepoznávaš ma
Ležíš na posteli prebúdzaš sa alebo zaspávaš
Prebúdzaš sa tam kde si zaspala alebo inde
Si nahá bazová guľka zasa odskakuje
Tisíc bazových guľiek bzučí nad tebou
...
Pohládzam všetko čím si bola
Vo všetkom čo má ešte byť
Počúvam melodicky písať
Tvoje nesčíselné ruky
Zvláštneho hada na všetkých stromoch
Tvoje ruky v ktorých sa krúti krištál veternej ružice
Moja studienka živej vody Šivovej

Ukážka 4

FranzKafka: Premena

Keď sa Gregor Samsa jedného rána prebudil z nepokojných snov, zistil, že sa v posteli premenil na akýsi príšerný hmyz. Ležal na chrbte tvrdom ako pancier a len čo nadvihol hlavu, zbadal si vyklenuté hnedé brucho rozčlenené oblúkovitými výstužami, na vrchole ktorého sa ledva udržala prikrývka, pripravená celkom sa zošuchnúť. Početné, v pomere k ostatnému objemu žalostne tenké nôžky samu bezmocne hmýrili pred očami. Čo sa to so mnou stalo? premýšľal. Nebol to sen. Jeho izba, skutočná, trošku primalá ľudská izba, pokojne spočívala medzi štyrmi dôverne známymi stenami. Na stole bola rozložená kolekcia vzoriek textílií – Samsa pracoval ako obchodný cestujúci – a nad ním visel obrázok, čo si nedávno vystrihol z ilustrovaného časopisu a zasadil do pekného pozláteneho rámu...

Zadanie 27

1. Definujte príležitostné žánre rečníckeho štýlu. Uveďte základné znaky a útvary. Vysvetlite autorský zámer a tvorbu kompozície pri slávnostnom prejave. Aplikujte svoje vedomosti pri tvorbe konkrétneho textu pri príležitosti ukončenia štúdia na gymnáziu (prejav pri rozlúčke štvrtákov s učiteľmi a so školou).

1. Charakterizujte pojem existencializmus. Objasnite na základe ukážky 1, akým spôsobom formuje človeka typická hraničná existenciálna situácia. Charakterizujte diel I. Bukovčana, vysvetlite, ktoré prvky existencializmu využíva. Charakterizujte hlavné postavy a interpretujte toto dielo na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti. Predstavte typické znaky postmodernej literatúry. Prostredníctvom ukážky 3 vysvetlite ustálené symboly labyrint, bludisko, knižnica, zrkadlo, maska.

Ukážka 1

Jean Paul Sartre: Múr

Juan sa rozreval. Zalamoval rukami a prosíkal: „Nechcem umrieť, nechcem umrieť!“ So zdvihnutými rukami pobežoval po pivnici, potom sa zvalil na slamník a vzlykal.

Chvíľku, zlomok sekundy, bolo aj mne do plaču, žiadalo sa mi plakať od ľútosti nad sebou. V duchu som si povedal, že chcem umrieť. Vojaci pochodovali na dvore, bola ešte tma, keď som začul Toma:

„Počujes? Čo sa tu presmrádzajú, nemôžu preda strieľať potme!“

Ukážka 2

Ivan Bukovčan: Kým kohút nezaspieva

BABICA. Ježišukriste . . . !

FANKA (šokovaná). Čo ste.. čo ste to spravili. . . ?

UHRÍK (nepričetné jachce). Ja... ja neviem . . . Bože môj ... ! Ved' ja ... ja som nič ... To len táto ruka

.. . (Zhrozene pustí britvu na zem.) Bože môj ... ! Akoby ... sama od seba.
TOMKO (pri posteli). Pomôžte, doktor ... ! Preboha, robte niečo!
SUSTEK (sklonený nad telom). Už nič nezmôžem, pán učiteľ ...
BABICA (zúfalo). Kňaza... Preboha, zavolajte kňaza...!
(Starec zatlačí mŕtvemu oči, Tomko zakryje telo dekou. Babica sa prežehná, ktosi zavzlyká. Pivnica je plná smrti. Tomko ide k Uhríkovi.)
TOMKO (zoči-voči). Zabili ste človeka!
UHRÍK. Nechcel som . . . ! Chcel som . . . chcel som nás . . .
STAREC. Pššt... ! Počúvajte ... ! (Meravo načúva, zahľadený kamsi do diaľky.) Počujete . . . ? Kohút spieva . . . (Hrobové ticho, nepočuť nič — ten spev počulo iba Starcovo ucho.) (Vizionársky.) Stalo sa, ako bolo napísané... Prvej, než kohút zaspieval, si zaprel ...

Ukážka 3

UmbertoEco: Meno ruže

„Bola to najväčšia knižnica v celom kresťanskom svete,“ povedal Viliam. „Teraz je už Antikrist naozaj blízko, keď mu už žiadna veda nebude klásť prekážky. Koniec koncov dnes v noci sme videli jeho tvár.“

„Tvár koho?“ spýtal sa Adso ohromený.

„Jorgeho, veru tak. V tej tvári znetvorenej nenávisťou k filozofii som po prvý raz uzrel výzor Antikrista, ktorý nepochádza z pokolenia Júdovho. Môže sa zrodíť aj zo zbožnosti, z nadmernej lásky k Bohu alebo pravde, ako sa kacír rodí zo svätca a posadnutý človek z jasnovidca. Bál sa druhej knihy Aristotelovej, lebo tá možno skutočne učila znetvoriť tvár každej pravdy.

Za našimi obrazmi sa v zrkadle odrážali nejasné obrysy slabo osvetlenej miestnosti.

„Potom,“ uvažoval Viliam, „by sa supraspekulum mohlo rozumieť ako za zrkadlom.... zrkadlo naisto slúži ako dvere.“ Prechádzali sme ďalšími miestnosťami a svoje objavy sme zakresľovali do plánu. Narazili sme na miestnosti venované iba spisom o matematike a astronómii, v iných boli zase diela písané aramejským písmom.

„Je to labyrint!“ vzrušene zvolal Viliam.

Zadanie 28

1. Porovnajete pojmy životopis a beletrizovaný životopis. Uveďte, do akého jazykového štýlu patria a aký slohový postup sa pri ich tvorbe uplatňuje. Definujte ich základné znaky, funkciu a kompozíciu. Uveďte, ktorý z týchto žánrov je uplatnený v ukážke 2 a dokážte svoje tvrdenia konkrétnymi príkladmi z textu. Na základe informácií a faktov uvedených v ukážke 2 vypracujte štruktúrovaný životopis Otca Goriota.

2. Porovnajete sociálny a psychologický román z hľadiska prístupu autora k človeku a svetu a uveďte príklad na každý druh. Charakterizujte aktuálny duševný stav mužskej postavy v ukážke 1. Podložte charakteristiku analýzou jazykových a mimojazykových prejavov danej postavy. Charakterizujte toto dielo a prínos jeho autora do svetovej literatúry. Predstavte dielo Otec Goriot od H. deBalzaca a vysvetlite na ňom prvky sociálneho románu. Objasnite myslenie a konanie postáv ovplyvnené spoločenskou situáciou a ich závislosti od sociálnych skupín.

Ukážka 1

FiodorMichajlovičDostojevskij: Zločin a trest

Raskol'nikov vyšiel celkom rozčúlený a rozčúlenie toto sa ustavične viac a viac zväčšovalo. Zostupujúc po schodoch, niekoľko ráz sa zastavoval, ako by bol niečím neočakávane prekvapený. A konečne, už na ulici, vykrikoval:

„O Bože! Aké je to všetko hnusné! Či naozaj, či ja naozaj... nie, to nemôže byť, to je nezmysel!“ dodal rozhodne. „Či naozaj taký úžas mohol mi prísť do hlavy? Na akú špinu je ale spôsobné moje srdce! A čo je hlavné: je to špinavé, ohavné, ošklivé, ošklivé! A ja celý mesiac...“

Ale nemohol prejavíť ani slovami ani výkrikmi svojho rozčúlenia. Pociť nekonečného odporu, ktorý začal dáviť a mučiť jeho srdce ešte vtedy, keď šiel k staruche dostihol teraz takého rozmeru a tak

zreteľne sa vyjasnil, že nevedel, kam sa podiet' v duševnej svojej skl'účenosti. On šiel po chodníku ako opitý, nepozorujúc na okoloidúcich a vrážajúc do nich; spamätal sa až v nasledujúcej ulici...

Chvíľami cítil, že ako by blúznil; vpadal do zimničnej, vzrušenej nálady.
„Starucha — to je hlúposť! rozmýšľal vášnivo a prudko. — Starucha je azda i omyl, ale o ňu nejde! Starucha bola len choroba... chcel som čo najskôr prekročiť... nezabil som človeka, zabil som princíp!

Ukážka 2

HonorédeBalzac: Otec Goriot

Jean-JoachimGoriot bol pred revolúciou obyčajný cestovinársky robotník, zručný, sporivý a dost podnikavý, aby si mohol kúpiť závod svojho majstra, ktorý sa náhodou stal obeťou prvého povstania roku 1789. Usadil sa v Ulici de la Jussienne pri obilnom trhu...

Jeho žena, jediná dcéra bohatého nájomcu z Brie, bola pre neho predmetom zbožného obdivu, bezhraničnej lásky. Goriot v nej obdivoval jemnú a silnú povahu, citlivú a dobrú, ktorá bola pravým opakom jeho vlastnej povahy. Po siedmich rokoch neskaleného šťastia stratil Goriot na nešťastie ženu. V tomto položení otcovský cit rozvinul sa u Goriota až do nerozumnosti. Lásku, sklamanú smrťou, preniesol na dcéry, ktoré sprvoti celkom uspokojovali jeho city. Prirodzene, obe dcéry vychovával nerozumne. Goriot mal vyše šesťdesiat tisíc libier ročného dôchodku, pre seba však neminul ani tisíc dvesto frankov, a bol šťastný, že mohol uspokojovať vrtchy dcér: Anastásie a Delphiny.

Päť rokov znášal ich naliehanie, no napokon súhlasil, že sa utiahne už ako šesťdesiatdeväťročný do ústrania, do penziónu k pani Vauquerovej roku 1813. Koncom tretieho roka otec Goriot ešte väčšmi obmedzil svoje výdavky a postúpil na tretie poschodie.

Jednako, keď už mŕtvolu položili na pohrebný voz, zjavili sa dva koče s erbmi, koč grófa deRestaud a baróna deNucingen, boli však prázdne... spustili telo otca Goriota do jamy, okolo ktorej stáli sluhovia jeho dcér, ktorí zmizli hneď s kňazom, len čo sa pomodlili krátku modlitbu za študentove peniaze.

Len čo Rastignac osamel, urobil niekoľko krokov cintorínom a zadíval sa na Paríž, a vyslovil túto slávnostnú výzvu:

- A teraz uvidíme, kto z koho!

Zadanie 29

1. Charakterizujte vývin jazyka. Vysvetlite pojem indoeurópsky prajazyk a predstavte slovanské jazyky a ich základné skupiny. Uveďte, kedy sa začala slovenčina konštituovať ako samostatný slovanský jazyk a ktorá misia mala v 9. storočí na jej formovaní najväčšiu zásluhu. Na základe ukážky 3 A, B a C analyzujte spisovné obdobie. Zaradte jednotlivé ukážky k predstaviteľom, ktorí formovali spisovný slovenský jazyk. Vymenujte charakteristické znaky typické pre kodifikačné etapy.
2. Uveďte literárne diela, v ktorých hlavným motívom je láska. Aspoň dve diela analyzujte z hľadiska vlastnej čitateľskej skúsenosti. Vysvetlite, prečo je táto téma obsiahnutá v literatúre od jej začiatkov a má významné miesto aj v obdobiach na pozadí udalostí 1. a 2. svetovej vojny. Vyberte z ukážky 1 dve vety, ktoré podľa vás výstižne definujú lásku ako kladný citový vzťah. Odôvodnite svoj výber vysvetlením daných definícií. Povedzte, ktoré definície z ukážky 1 zodpovedajú stvárneniu citových vzťahov v ukážke 2.

Ukážka 1

Orhan Pamuk: Nový život

Čo je láska? Láska je príčinou lásky. Láska je pochopenie. Láska je hudba. Láska a šľachetné srdce sú jedno. Láska je poéziou smútku. Láska je pohľad zlomenej duše do zrkadla. Láska je pominuteľná. Láska značí nikdy nepovedať ľutujem. Láska je kryštalizovanie. Láska je rozdávanie.

Láska značí podeliť sa o žuvačku. Láska sa nikdy neprejaví. Láska je prázdne slovo. Láska je splynutie s Bohom. Láska je bolesť. Láska je stretnutie s anjelom. Láska, to sú slzy- Láska značí čakať, že zazvoní telefón. Láska je celý svet. Láska je držať sa v kine za ruky. Láska je opojenie. Láska je zviera. Láska je slepá. Láska značí počúvať hlas srdca. Láska je posvätné ticho. Láska je témou pesničiek. Láska prospieva pleti.

Ukážka 2

Mila Haugová: Stará mama

Stará mama

Po smrti starého otca

Postavila pred dvere

Rýľ

A povedala:

„Vykopte mi vedľa neho jamu,

Moje miesto je tam;

67 rokov som ho

Nemohla ani vystáť

A teraz bez neho

Zošaliem.“

Ukážka 3

A

Zobudźme sa..., piłnńTowariši, powstańmeze Sna Leńiwost’i, dopomáhagme k Widáńńnašichnowotńichslowenskichkńińch, kdonemóże z Utratámi, ńech takto chit’i Pero, nech položí Ruku na Papír, ńech sa zahľed’i do Kńińi, a čo si wćilńetrńfá, to w nasledugících Časoch skutkom Swetu preukáże.

B

Zobudźme sa..., pilńítovarišja, povstańme zo sna leńiwost’i, dopomáhajme k widáńńju našich novotńichSlovenskichkńińh, kdońemuóže s útratami, nach takto chit’i pero, nach položí ruku na papjer, nach sa zahľad’i do kńińi, a čo si terazńetrńfa, to v nasledujúcich časoch skutkom svetu preukáże.

C

Zobudźme sa..., usilovní tovariši, povstańme zo sna lenivosti, dopomáhajme k vydaniu našich nových slovenských kńińh, kto nemóže s útratami, nech takto chytí pero, nech položí ruku na papier, nech sa zahľadí do kńińy, a čo si teraz netrńfa, to v nasledujúcich časoch skutkom svetu preukáże.

Zadanie 30

1 Charakterizujte formy národného jazyka. Vysvetlite pojmy jazyková norma, jazykový úzus, jazyková kultúra a kodifikácia spisovného jazyka. Porovnajte štandardnú a subštandardnú formu jazyka, objasnite spisovné a nespisovné útvary vo vzťahu k jazykovej kultúre. Vyhládajte v ukážkach slang, špecifické slová, slovné spojenia alebo expresívne konštrukcie, ktoré sociálne vymedzujú skupinu ľudí, ktorá ich používa. Povedzte, aký profesijný slang alebo argot poznáte.

2. Porovnajte horor a detektívny román z hľadiska typických motívov a obrazov. Vymenujte najmenej dvoch literárnych detektívov a vysvetlite, ktorými znakmi a vlastnosťami sa vyznačujú tieto postavy. Vysvetlite, ako s pojmom detektívna literatúra súvisia mená E. A. Poe a AgathaChristie. Porovnajte fantastickú literatúru a literatúru sci-fi z hľadiska motívov, prostredia, postáv prostredníctvom ukážok 1 a 2 a vysvetlite rozdiely. V súvislosti s literatúrou sci-fi definujte pojem dystopia (antiutópia) a nájdite jej znaky v ukážke 3. Analyzujte akékoľvek dielo z týchto žánrov, ktoré ste čítali.

Ukážka 1

John Ronald Reuel Tolkien: Pán prsteňov

Už pred prechodom hôr sa hobiti rozčlenili na tri pomerne odlišné plemená. Chlponožci mali za starých čias veľmi blízko k trpaslíkom a dlho žili v podhoriach. Srdatci neboli takí plachí. Mnohí z nich sídlili medzi hranicami Chmúrozeme a Tharbardom. Belavci, najmenej početní, priatelili sa elfmi a jazyky a spev im išli lepšie než remeslá.

Hobiti vyšli z brány tunela a namierili si to cez širokú úžľabinu. Frodo začínal pochybovať, či cestu nakoniec nájdu. Pipin utrúsil: „Akosi skoro sme s tebou zablúdili.“ Chicho radostne zahvízdal a ukázal dopredu.

„No prosím, tie stromy sa naozaj premiestňujú! Tam pred nami je Vatrová paseka, ale cesta sa od nej odšťahovala!“

Ukážka 2

Kurt Vonnegut: Časotrasenie

Zosnulý britský filozof Bertrand Russell hovoril, že o priateľov ho oberá jedna z troch mánií: chľast, náboženstvo alebo šach. Kilgore Xtruh trpel mániou vytvárať atramentom na vybielenej a hladkej buničine idiosynkratické zoskupenia dvadsiaticich šiestich fonetických symbolov, desiatich číslic a asi ôsmich interpunkčných znamienok vo vodorovnom riadku. Bol čiernou dierou pre každú osobu.

V Časotrasení 1 som nechal Xtruha zahodiť svoje Sestry B-36 do drôteného odpadkového koša, priviazaného reťazou k požiarneho hydrantu, až kdesi v psej riti na Západnej 155. Časotrasenie roku 2001 bola kozmická svalovica v šľachách Osudu. 13. februára v New Yourku Vesmír zažil stratu sebadôvery. Má sa donekonečna rozpínať? A načo? Odrazu sa scvrkol o desať rokov. Fuklo ma to nazad do 17. februára 1991.

Ukážka 3

George Orwell: 1984

Vždy sa to odohralo v noci – bez výnimky sa zatváralo vždy v noci. Necitlivé vyrušenie zo spánku, hrubá ruka vám zalomcuje ramenom, svetlá oslepia váš zrak, vašu posteľ obkolesí prstenec drsných tvárí. Vo veľkej väčšine prípadov všetko ide bez procesov, nevydá sa ani len správa o zatknutí. Ľudia sa jednoducho stratia, vždy v noci. Vaše meno odstránia zo zoznamov, každý záznam o vašej práci sa vymaže, poprie sa vaša číra existencia a potom sa na vás zabudne.

Riaditeľské testy

Riaditeľský test pre prvý ročník a kvintu (čas 70 minút)

Ukážka 1

Quintus Horatius Flaccus – Ak chceš, priateľ, múdro žiť

Ak chceš, priateľ, múdro žiť, neplávaj vždy
šírym morom, ani sa opatrne
nepridíňaj – zo strachu pred búrkami –
zákerných brehov.

Zlatý stred kto zvolí si, nezapadne
do marasu chatrče ošarpanej,
nerozumne netúži po paláci

budiacom zavisť.

Častejšie sa ozrutná jedľa zmieta
vo vetre a vysoké veže ťažším
pádcom nadol rútia sa, blesky bijú
do štítu vrchov.

S odvážnym a bojovným srdcom vzdoruj
tvrdzi, no keď pridobry vietor duje,
nezabúdaj rozvážne posťahovať
napäté plachty.

1. Ktorý z uvedených slávnych rímskych výrokov vyjadruje aforisticky tú istú ideu ako Horatiova pieseň z ukážky?

- (A) Audentesfortunaiuvat. (Odvážnemu šťastie praje.)
- (B) Suaeisquefortunaefaber. (Každý je kováčom svojho šťastia.)
- (C) Aureaviamedia. (Stredná cesta je zlatá.)
- (D) Non omniapossumusomnes. (Všetko nie je dovolené všetkým.)

2. Ktorý z uvedených literárnych žánrov nebol charakteristický pre antickú literatúru?

- (A) epos
- (B) legenda
- (C) óda
- (D) tragédia

3. Ktorý predstaviteľ slovenského klasicizmu napísal prvý slovenský román?

- (A) Ján Hollý
- (B) Anton Bernolák
- (C) Juraj Fándly
- (D) Jozef Ignác Bajza

4. V ktorej z viet je gramatická chyba?

- (A) Nikto neotváral, a tak som odišiel.
- (B) Najskôr sme museli zaplatiť, a potom nám vydali tovar.
- (C) Dosiahol svoj cieľ, a predsa nebol šťastný.
- (D) Klamete, a preto vám nedôverujem

5. Prvá strofa ukážky predstavuje umelecký prostriedok. Je ním

- (A) personifikácia
- (B) metonymia
- (C) prirovnanie
- (D) metafora

6. Akým slovotvorným postupom vznikli slová posťahovať a nezabúdaj?

7. Ktoré literárne obdobie oddeľuje stredovekú literatúru od barokovej?

8. Aktívna slovná zásoba jednotlivca je oveľa bohatšia ako pasívna. Podčiarknuté tvrdenie je nepravdivé. Vhodnou výmenou jedného adjektíva za iné však možno dosiahnuť, že sa tvrdenie stane pravdivým. Vypíšte adjektívum, ktoré je potrebné vymeniť, a napíšte aj to, ktorým by ste ho nahradili.

Ukážka 2

Alison Coleová – Umenie zblízka (úryvok, upravené)

Termín sa zvyčajne používa na označenie západoeurópskeho/Západoeurópskeho

umenia od ranného/raného 14. storočia do polovice, resp./rsp. konca 16. storočia. V dobovej spisbe sa však tento termín používal v užšom zmysle na označenie hnutia – novej atmosféry znovuzrodenia v umení aj v literatúre. Spočiatku sa vzťahoval na obnovenie štúdia klasickej vzdelanosti, popularizovanej talianskym/talianskym básnikom a latinským filológom Petrarcom, ktorý odmietal stredovek ako „obdobie temna“. Neskôr Erasmus Rotterdamský s nadšením privítal prvé preklady klasických textov a „čistejšiu literatúru“. V oblasti umenia myšlienku znovuzrodenia rozvinul florentský historik umenia Giorgio Vasari. Vo svojej/V jeho práci Životy najvýznamnejších maliarov, sochárov a architektov tvrdil, že umenie sa v Taliansku znovu zrodilo asi v roku 1250.

Na sever a na juh od Álp sa prejavoval nový záujem o naturalizmus: pre Talianov to bola ich staroveká rímska minulosť, ktorá bola kľúčom k pravde a prirodzenosti v umení. Flámi nachádzali pravdu pri pozorovaní prírody. Vzájomné vplyvy medzi týmito/tímito dvoma prístupmi predstavujú jeden z faktorov určujúcich nový štýl.

9. Za klasické texty sú v prvom odseku ukážky 1 považované

(A) Petrarcove básne (B) Vasariho diela (C) staroveké texty (D) stredoveké texty

10. K starovekým spisovateľom patrí:

(A) H. Gavlovič (B) Sofokles (C) Molière (D) F. Petrarca

11. V ktorej možnosti sú uvedené správne slová patriace do textu ukážky 2?

(A) Západoeurópskeho, raného, resp., talianskym, v jeho, tímito
(B) Západoeurópskeho, ranného, rsp., talianským, vo svojej, týmito
(C) západoeurópskeho, raného, resp., talianskym, vo svojej, týmito
(D) západoeurópskeho, ranného, rsp., talianským, v jeho, tímito

12. Ktorý slohový postup prevláda v ukážke 1?

(A) informačný (B) opisný (C) rozprávací (D) výkladový

13. V texte sa nachádza slovo s významom „činiteľ, uplatňujúci sa v nejakom procese“. Je to slovo

(A) termín (B) filológ (C) faktor (D) štýl

14. Ktoré literárne obdobie charakterizuje ukážka 2 a zároveň jeho názov patrí na vybodkované miesto v jej prvom odseku?

15. Napíšte názvy všetkých diakritických znamienok v nasledujúcej vete.

Neskôr Erasmus Rotterdamský s nadšením privítal prvé preklady klasických textov a „čistejšiu literatúru.“

16. Uveďte názov literárneho obdobia, ktoré nadviazalo v 17. storočí na ideály gréckej a rímskej literatúry.

Ukážka 3

William Shakespeare – Hamlet (úryvok)

Hamlet: (Ukáže na kľáčadlo.)

Chod' do kláštora, načo by si mala rodiť hriešnikov? Som človek počestný ako stovka iných, a predsa by som sa mohol obviniť z toľkých hriechov, že by bolo bývalo lepšie, keby ma mať nebola porodila. Som veľmi pyšný, pomstivý, ctižiadostivý. Drieme vo mne viac nerestí, než na aké si stačím spomenúť, než aké si môžem vybaviť v predstavách a než aké možno spáchať za jeden ľudský život – načo by sa takí ľudia ako ja mali plahočiť medzi zemou a nebom? Všetci sme skrz-naskrz lotri, nikomu z nás never. Chod' svojou cestou do kláštora...

17. Vzťah medzi pojmami dramatická postava a herec je taký istý ako vzťah medzi pojmami

(A) hlavná postava a vedľajšia postava (B) režisér a scenárista (C) dramatické dielo a inscenácia (D) dramatik a dramaturg

18. Ktorá dvojica slov predstavuje v kontexte ukážky 3 antonymá?

(A) nerest', hriech (B) hriešny, počestný (C) spomenúť si, vybaviť si (D) pomstivý, ctižiadostivý

19. V ktorej možnosti je uvedený dôvod, pre ktorý Hamlet posielal ženskú postavu v ukážke 3 do kláštora?

- (A) Aby ukryl jej hriechy pred verejnosťou.
- (B) Aby konal ako čestný človek.
- (C) Aby sa jej pomstil za zradu.
- (D) Aby ju uchránil pred skazenými ľuďmi.

20. Tvorba Williama Shakespeara sa zaraďuje do obdobia

(A) renesancie (B) baroka (C) klasicizmu (D) romantizmu

21. Význam slova plahočiť sa sa z textu je

- (A) lopotiť sa, namáhať sa
- (B) plávať
- (C) ponáhľať sa
- (D) žiť

22. Vypíšte všetky obojaké spoluhlásky z vety:

Som človek počestný ako stovka iných.

23. Uvedte krstné meno postavy, ktorú Hamlet posielal v ukážke 3 do kláštora.

24. Napíšte názov povolania, ktoré je charakterizované v nasledujúcom texte.

Podľa svojho chápania dramatického textu a vlastnej predstavy o jeho realizácii na scéne vytvára celkovú koncepciu divadelného predstavenia spájaním jednotlivých zložiek a prvkov dramatickej štruktúry do myšlienkového a štýlovo jednotného dramatického celku, pričom rešpektuje autora i herecké osobitosti hercov a spolupracuje so všetkými

činiteľmi divadelného predstavenia.

Ukážka 4

J. B. P. Molière – Lakomec (úryvok)

HARPAGON: Takú príležitosť treba bez váhania lapit' za vlasy. Je tu výhoda, akú by som inde darmo hľadal. Pán Anselm je ochotný vziať si Elizu bez vena.

VALÉR: Bez vena?

HARPAGON: Áno, bez vena.

VALÉR: Potom už nevravím ani slova. Vidíte, to je ozaj pádny dôvod. Pred ním len kapitulovať.

HARPAGON: Pre mňa je to znamenitá úspora.

VALÉR: Bezpochyby. Škoda sa škriepiť. Pravda, vaša dcéra môže pripomenúť, že manželstvo je vec oveľa vážnejšia, ako sa zdá. Že v ňom ide o šťastie alebo nešťastie na celý život. Že zväzok, ktorý má trvať až do smrti, treba uzatvárať vždy len s najväčšou opatrnosťou.

HARPAGON: Bez vena.

25. Ktorá z nasledujúcich možností uvádza Harpagonov dôvod na svadbu v ukážke 4?

(A) krása nevesty (B) výhodná úspora (C) manželské šťastie (D) doživotný zväzok

26. Harpagon predstavuje v ukážke 4

(A) starostlivého ženícha, ktorému ide o životné šťastie krásnej Elizy.

(B) prešibaného ženícha, ktorý si nechce vziať Elizu bez majetku.

(C) hrabivého otca, pre ktorého sú finančné statky to najdôležitejšie.

(D) šetrného otca, ktorý chce finančne zabezpečiť dcéru až do smrti.

27. Ktorý typ literárnej postavy predstavuje Harpagon v Molièrovej hre Lakomec?

(A) idealizovaný typ (B) charakterový typ (C) sociálny typ (D) romantický typ

28. V ktorej možnosti je najlepšie vystihnutý význam podčiarknutej vety v ukážke 4? Pred ním len kapitulovať.

(A) vzdialiť sa (B) pokloniť sa (C) vzdat' sa (D) chrániť sa

29. V ktorej z nasledujúcich možností je najvýstižnejšie charakterizovaný klasicizmus?

(A) V klasicizme sa pre umenie stáva najvyšším zákonom súlad pravdy, krásy a dobra.

(B) Klasicizmus vznikol na dvore Ľudovíta XIV. a vyznačuje sa ozdobnosťou.

(C) Klasicizmus nadviazal na antiku a kládol dôraz na zmyslosť a fantáziu.

(D) V klasicizme sa žánre delia na nízke a vysoké, pričom k nízkym patria tragédie.

30. Uved'te antonymum (abstraktné substatívum) k vlastnosti, ktorá bola nosná u Harpagona.

31. Uved'te rodinný stav Harpagona.

32. Uved'te literárny žáner diela Lakomec.

Ukážka 5

Sofokles – Antigona (úryvok)

ANTIGONA: Chceš ešte niečo iné ako moju smrť?

KREON: Nie, nechcem. Tvoja smrť mi postačí.

ANTIGONA: Čo teda váhaš? Mne sa bridí každé slovo z tvojich úst a nechcem, aby sa mi nebridilo. Tebe sa zas iste bridí všetko na mne. Ale uznaj – čím by som si mohla získať väčšiu slávu než tým, že som ho pochovala? Títo všetci by mi dali za pravdu, no strach im zviazal jazyk. To len tyranovi žičí šťastie okrem iného i v tom, že môže hovoriť a robiť, čo si zmyslí.

KREON: Tak to vidíš z celých Téb ty sama!

ANTIGONA: Vidia to aj ostatní, no pred tebou sú ticho.

KREON: Nehanbíš sa, že sa správaš inak ako ostatní?

33. Ktoré z nasledujúcich tvrdení o diele Antígona nie je pravdivé?

- (A) Z formálnej stránky sa odlišuje od súčasnej drámy tým, že v nej vystupuje zbor.
- (B) Hlavnou myšlienkou je nadradenie božích zákonov nad ľudskými zákonmi.
- (C) Kreonta zbavili vlády v Tébach a vyhnaní ho z vlasti.
- (D) Antígona sa dokázala postaviť Kreontovej tyranii.

34. Ktoré z uvedených tvrdení o postave Kreonta je pravdivé?

- (A) Kreon si váži ženy, uznáva ich, nevyvyšuje sa nad nimi.
- (B) Kreon je ohľaduplný k iným ľuďom, akceptuje ich názory.
- (C) Kreon má dobrý a láskavý vzťah k rodine, ale je bezohľadný k iným.
- (D) Kreon napokon uznáva svoju vinu a uvedomuje si, že prišiel o všetko.

35. V ktorej možnosti je najlepšie vystihnutý význam slovného spojenia strach im zviazal jazyk z ukážky 5?

- (A) plietol sa im jazyk (B) vyschlo im v ústach (C) zalepili si ústa (D) báli sa prehovoriť

36. Znakom drámy ako literárneho druhu je, že

- (A) v nej rozprávač zvyčajne neexistuje.
- (B) postavy nemôžu vyjadrovať svoje pocity, myšlienky a nálady.
- (C) reálny čas príbehu je zvyčajne kratší ako čas v texte.
- (D) v nej dominuje minulé čas.

37. Ktorá z uvedených viet je napísaná pravopisne správne?

- (A) Antígona bola statočnejšia, ako väčšina mužov v Aténach.
- (B) Peťo, pod', prosím ťa, k tabuli!
- (C) Vieš, čo bude nasledovať keď sa Kreon dozvie, že si ho pochovala?
- (D) Navyše ho ani škola nelákala a tak odišiel z lýcea i z domu.

38. Určte literárnu formu diela, z ktorého je ukážka 5.

39. Napíšte slovo, na ktoré odkazuje zámeno ho v druhom prehovore Antígony v ukážke 5.

40. Ako sa volá prehovor jednej postavy, ktorý je súčasťou dialógu v dráme?

Ukážka prijímacích testov pre osemročné gymnázium

Prijímacie skúšky v Gymnázium Púchov pre školský rok 2023/2024

TEST ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATURY PRE OSEMROČNÉ GYMNAZIUM

Kód testu : A
Meno žiaka:
Kód žiaka:
Dátum: 4.5. 2022

.....
Kód žiaka:

1. Doplň na prázdne miesta správnu hlásku. Počúvaj, text bude dvakrát prečítaný.
Čas prázdninového odd__chur__chloupl__nul__ a m__ sme op__ť v škole. U__ sme p__ataci a budúci rok budeme možno g__mnaz__sti. Počas v__učovania nás ešte váb__von hrejivé slnko. Nedá sa v__ru__it' ani v__kladom pani učite__ky. Jeden jeho lúč si posv__etil na spachtoša __iša. Štekl__ho tak dlho, k__m neotvor__oč__. Má š__astie. Práve vted__ho v__volala pani profesorka. Zostal chv__u v pom__kove. Podar__sa mu v__baviť si v m__sl__r__m z básne. Ale v__brané slová úplne zabudol! P__šn__páv sa p__r__, niečo sa okolo neho hm__r__... Radšej b__veru behal po vonku, nie precv__čovalpravop__s.

Ukážka 1

Na monitore počítača sneží. Jarko má angínu a nemôže ísť von. Už ani počítačové hry sa mu nechce hrať. Hnevá sa, pretože sú prázdniny a on chce ísť s chalanmi na kupko. Vysvedčenie už roztrhal a september príde až o dva mesiace. A on ochorie ako taký sopliak!

2. V ktorom ročnom období sa odohráva príbeh z ukážky 1?

A. jar B. zima C. leto D. jeseň

3. Vypíš z ukážky 1 podstatné meno, ktoré sa skloňuje podľa vzoru žena.

4. Napíš posledné slovo zvolacej vety z ukážky 1.

5. Vyber možnosť, v ktorej má skupina slov rovnaký alebo podobný význam

A. klamár, figliar, drak B. zbojník, drak, figliar C. bosorka, kuchárka, striga D. černokňažník, kúzelník, čarodejník

6. Vyber možnosť, v ktorej za sebou nasledujú: zámeno, prídavné meno, podstatné meno, sloveso

A. Moja sestra je šikovná B. Brat vyhral všetky ceny. C. Mój šikovný brat vyhral. D. Šikovná Janka mi čítala.

Ukážka 2

Babka Hastrošová nebola na tom o nič lepšie ako jej muž. Videli ste už väčšiu špatu? Asi ťažko. Zvláštne je, že Hastroška nebola odjakživa škaredá. Keď bola mladá, mala celkom peknú tvár. Keď bola stará, škaredosť pribúdalo. Prečo sa tak stalo? Poviem vám to. Ak má človek škaredé myšlienky, je to vidieť na tvári. A ak má človek škaredé myšlienky každý deň, každý týždeň, každý mesiac, každý rok, tvár má stále škaredšiu a škaredšiu, až na ňu napokon prestane hľadieť. Človek, ktorý má iba samé pekné myšlienky, nemôže byť nikdy škaredý. A môže mať aj ohnutý nos, ústa nakrivo, dvojité bradu a vyčnievajúce zuby. Ak máte pekné myšlienky, budú vám vyžarovať z tváre ako slnečné lúče a vždy budete vyzerat' pekne.

7. Ktorá z možností obsahuje správne tvrdenie?

A. Babka Hastrošová bola vždy škaredá. B. Babka Hastrošová žiarila ako slnečné lúče. C. Babka Hastrošová mala krivý nos. D. Aj muž babky Hastrošovej bol škaredý.

8. Doplň jedným slovom, čo podľa teba vyplýva z textu.

Pekné myšlienky v človeku z neho vyžarujú

9. V ukážke vyhl'adaj vetu, ktorá obsahuje podstatné mená pomenúvajúce plynutie času. Vypíš ich všetky.

10. Vyber synonymum k slovu škaredý

A. mrzký B. pekný C. protivný D. nepríjemný

11. Vetu Vždy budete vyzerat' pekne preformuluj tak, aby si použil/a sloveso v tej istej osobe, čísle, ale v minulom čase

Ukážka 3:

Išiel do záhrady,
vyliezol na orech a bol pyšný,
že natrhal štyri kilá višni.
Vyliezol na ten orech
- vravím pravdu holú –
ale ako dolu

12. Vypíš z ukážky 3 dve slová, ktoré sa rýmujú.

13. Uveď, koľko má báseň veršov.

14. Slovo višni v ukážke 3 je:

A. v akuzatívne B. v datíve C. v genitíve D. v nominatívne

15. Holá pravda (podčiarknutý verš v básni) znamená:

A. vyzlečená pravda B. úplná pravda C. neúplná pravda D. zahanbená pravda

16. Lucia bola s otcom v antikvariáte. Znamená to, že boli:

A. v obchode s akváriovými rybičkami; B. v obchode so použitými knihami. C. v bábkovom divadle; D. v teráriu

17. Kreslený seriál komických alebo dobrodružných príbehov sa volá:

A. komis B. personifikácia C. komiks D. pranostika

18. Tvorivá úloha. Daj si záležať, aby si ju vypracoval zaujímavo a gramaticky správne, pretože za ňu môžeš dostať až 3 body.

Opíš nám svoje vysnívané povolanie a napíš, prečo by si ho chcel robiť. Vytvor 7 až 10 viet.

Kľúč prijímacie skúšky SJL pre šk. rok 2023/2024 (8-ročné gymnázium, A verzia)

Pravopisné cvičenie 15 b (za každú chybu -1 b)

2. C (1)

3. angína alebo prázdniny (1)

4. sopliak (1)

5. D (1)

6. C (1)

7. D (1)

8. krásu alebo jej synonymum (1)

9. deň, týždeň, mesiac, rok (2) ak sú vypísané 3, 1 bod

10. A (1)

11. Vždy ste vyzerali pekne. (1)

12. napr. pyšný-višni (1)

13. 6 (1)

14. C (1)

15. B (1)

16. B (1)

17. C (1)

18. (3)hodnotí sa obsah a rozsah, pravopis, originalita

Spolu 40 bodov, je potrebné vydeliť to dvomi. Plný počet je teda 20 bodov!

Čas prázdninového oddychu rýchlo uplynuli a my sme opäť v škole. Už sme piatci a budúci rok budeme možno gymnazisti. Počas vyučovania nás ešte vábi von hrejivé slnko. Nedá sa vyrušiť ani výkladom pani učiteľky. Jeden jeho lúč si posvietil na spachtoša Riša. Štekli ho tak dlho, kým neotvorí oči. Má šťastie. Práve vtedy ho vyvolala pani profesorka. Zostal chvíľu v pomykove. Podarí sa mu vybaviť si v myslí rým z básne. Ale vybrané slová úplne zabudol! Pyšný páv sa pýri, niečo sa okolo neho hmýri... Radšej by veru behal po vonku, nie precvičoval pravopis.

Záver:

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

- používať tvorivé metódy
- aktualizovať povinné diela do súčasnosti
- posúvať si pedagogické skúsenosti v rámci PK (klubu)
- konzultovať prípadné problémy
- informovať žiakov aj rodičov o kritériách hodnotenia prostredníctvom EduPage
- vytvárať viac priestoru, kde žiaci môžu prezentovať rečnícke schopnosti
- spolupracovať so školskou psychologičkou
- viesť žiakov ku kreatívnemu a kritickému mysleniu
- motivovať ich, aby v tejto škole chceli „dosiahnuť vyššie“
- pracovať s čitateľskou gramotnosťou
- zužovať obsah vyučovania, radšej ísť do hĺbky
- zakomponovať do vyučovania tvorivé písanie a tvorivú dramatikú
- viesť žiakov ku kreatívnemu a kritickému mysleniu
- motivovať ich, aby v tejto škole chceli „dosiahnuť vyššie“
- pracovať s čitateľskou gramotnosťou
- zužovať obsah vyučovania, radšej ísť do hĺbky

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	Mgr. Martina Boleková
12. Dátum	22.5.2023
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	PaedDr. Miroslav Kubičár
15. Dátum	24.05.2023
16. Podpis	

Pokyny k vyplneniu Písomného výstupu pedagogického klubu:

Písomný výstup zahrňuje napr. osvedčenú pedagogickú prax, analýzu s odporúčaniami, správu s odporúčaniami. Vypracováva sa jeden písomný výstup za polrok.

1. V riadku Prioritná os – Vzdelávanie
2. V riadku špecifický cieľ – riadok bude vyplnený v zmysle zmluvy o poskytnutí NFP
3. V riadku Prijímateľ - uvedie sa názov prijímateľa podľa zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku (ďalej len "zmluva o NFP")
4. V riadku Názov projektu - uvedie sa úplný názov projektu podľa zmluvy NFP, nepoužíva sa skrátený názov projektu
5. V riadku Kód projektu ITMS2014+ - uvedie sa kód projektu podľa zmluvy NFP
6. V riadku Názov pedagogického klubu (ďalej aj „klub“) – uvedie sa celý názov klubu
7. V riadku Meno koordinátora pedagogického klubu – uvedie sa celé meno a priezvisko koordinátora klubu
8. V riadku Školský polrok - výber z dvoch možností – vypracuje sa za každý polrok zvlášť
 - september RRRR – január RRRR
 - február RRRR – jún RRRR
9. V riadku Odkaz na webovú stránku zverejnenej správy – uvedie sa odkaz / link na webovú stránku, kde je písomný výstup zverejnený
10. V tabuľkách Úvod, Jadro a Záver sa popíše výstup v požadovanej štruktúre
11. V riadku Vypracoval – uvedie sa celé meno a priezvisko osoby/osôb (členov klubu), ktorá písomný výstup vypracovala
12. V riadku Dátum – uvedie sa dátum vypracovania písomného výstupu
13. V riadku Podpis – osoba/osoby, ktorá písomný výstup vypracovala sa vlastnoručne podpíše
14. V riadku Schválil - uvedie sa celé meno a priezvisko osoby, ktorá písomný výstup schválila (koordinátor klubu/vedúci klubu učiteľov)
15. V riadku Dátum – uvedie sa dátum schválenia písomného výstupu
16. V riadku Podpis – osoba, ktorá písomný výstup schválila sa vlastnoručne podpíše.